

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 20.

Tisdagen den 20 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 140, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 12 i lagen den 31 maj 1889 angående dövstumundervisningen;
nr 172, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och
nr 173, angående lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 163, angående pension åt Maria Blomsterqvist m. m.;
nr 170, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;
nr 171, angående omläggning av västra stambanans ingångslinje till Stockholm m. m.;
nr 181, med förslag till lag angående likställande i särskilt avseende av visst upplånat kapital med bankbolags egna fonder;
nr 196, angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tulltaxa; samt
nr 197, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv.

Justerades protokollen för den 14 och den 16 innevarande månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 30 samt 32—34.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
riksarkivet.*

Punkten 3.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra det ordinarie förslagsanslaget till riksarkivet med oförändrat årsbelopp 163,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört följande:

»I samband med behandlingen av riksarkivets stat har utskottet uppmärksammat ett av landsarkivarien C. G. Weibull avgivet särskilt yttrande i anslutning till ett sakkunnigutlåtande den 30 december 1922 angående revision av gällande arkivförfattningar. I berörda yttrande gör Weibull gällande, att riksarkivet huvudsakligen genom inrättande av två arkivrådsbefattningar vid 1920 års riksdag kommit att förete ett typiskt exempel på överorganisation.

Utan att taga ställning till de i Weibulls särskilda yttrande anförda synpunkterna förutsätter utskottet, att dessa spörsmål varda till nästkommande års riksdag underkastade en ingående prövning.

Utskottet hemställer, att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till riksarkivet med oförändrat årsbelopp 163,000 kronor.»

Vid ifrågavarande punkt hade reservation avgivits av herrar C. J. G. Swartz, J. Nilsson i Skottlandshus, J. L. Widell och J. D. Norman, vilka ansett, att utskottets yttrande:

»I samband med — — — — prövning» icke bort i utlåtandet inflyta.

Herr **Swartz**: Herr talman! I denna punkt har jag jämte några andra av statsutskottets ledamöter avgivit en reservation, som går ut på, att den av statsutskottet föreslagna motivering, som föregår utskottets hemställan om bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit, måtte ur betänkandet utgå. Jag må säga, att jag för min del sällan varit med om ett förslag från ett utskotts sida till en motivering av denna beskaffenhet och fotat på så lösa grunder som här synes vara fallet. Utskottet säger: »I samband med behandlingen av riksarkivets stat har utskottet uppmärksammat ett av landsarkivarien C. G. Weibull avgivet särskilt yttrande i anslutning till ett sakkunnigutlåtande den 30 december 1922 angående revision av gällande arkivförfattningar. I berörda yttrande gör Weibull gällande, att riksarkivet huvudsakligen genom inrättande av två arkivrådsbefattningar vid 1920 års riksdag kommit att förete ett typiskt exempel på överorganisation. — Utan att taga ställning

till de i Weibulls särskilda yttrande anförda synpunkterna förutsätter utskottet, att dessa spörsmål varda till nästkommande års riksdag underkastade en ingående prövning.»

Till att börja med vill jag säga, att den första anledningen för mig och mina medreservanter att icke vara med om detta uttalande i motive-ringen är den, att det yttrande, som här av utskottet åberopats, är för oss fullkomligt obekant. Det kan omöjligt förstås, att man uppmärksammat ett yttrande, som man icke har någon kännedom om. Det är icke så underligt, att man icke har kännedom om detta yttrande, då det icke förekommit någonting i de handlingar, som förelegat vid behandlingen av denna punkt, vare sig från Kungl. Maj: ts eller enskild motiönärs sida, som givit tillkänna, att ett sådant yttrande avgivits. Därtill kommer, att detta yttrande reservationsvis avgivits till ett kommittébetänkande, som rör sig om en helt annan sak än den, som i detta särskilda yttrande berörts. Den kommitté, mot vilken detta särskilda yttrande avgivits, har bestått av statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet, riksarkivarien och landsarkivarien Weibull. Kommittén har haft till uppdrag att yttra sig om, huru arkivstadgan lämpligen borde om-läggas. Men i dess uppdrag har ingenting ingått, som berör riksarkivets organisation. Under sådana förhållanden är det något egendomligt, att ett uttalande från en reservants sida göres i en fråga, som icke alls varit föremål för behandling av den kommitté, av vilken han varit medlem och mot vars uttalande han reserverat sig, då i detta uttalande ingenting ingår, mot vilket han kan rikta sig.

Om man nu går något närmare in på saken, så hänger den ihop på det sätt, att det år 1920, såsom här i korthet anförts, verkställdes en omorganisation av riksarkivet efter mycket grundlig utredning på vanligt sätt genom kommittéer och kommissioner och sedermera efter grundliga debatter både i utskott och kamrarna, där frågan särskilt drogs fram på grund av en reservation av en del av de personer, som nu också i egenskap av medlemmar av statsutskottets andra avdelning föreslagit statsutskottet att uttala sig på sätt som här skett. Emellertid blev i bägge kamrarna det yrkande, som gjorts från dessa reservanters sida, nämligen att icke godkänna inrättande av två arkivrådsbefattningar, avslaget, i den ena utan votering och i den andra med en ganska stor majoritet. Sedermera har icke något nytt tillkommit.

Att då vilja i detta sammanhang draga fram samma fråga igen och på grund av ett uttalande av samma person som då gjorde allt vad i hans förmåga stod för att motarbeta det förslag till omorganisation, som då förelåg, och göra det på grund av ett uttalande, som denne gjort i en fråga, som icke rör sig om denna sak, det förefaller mig så formellt och reellt motbjudande, för att icke säga omöjligt, att jag icke kunnat vara med om detta. Denna uppfattning delades också av mina medreservanter. Är det så, att något initiativ till omläggning av den organisation, som för tre år sedan beslöts och mot vilken ingen anmärkning officiellt riktats, återigen bör företagas, så bör det ske på grund av initiativ av helt annan beskaffenhet än det, som här föranlett

*Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)*

Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)

statsutskottet att taga upp frågan. Statsutskottet kan visserligen säga, att det icke tagit ställning till denna sak, men utskottet tillägger ju, att det antager, att saken, på grund av vad som förekommit, skall komma upp och bli ordentligt utredd och möjligen föranleda förslag till nästa års riksdag. Detta är ju dock att helt tydligt taga initiativ och att också tämligen tydligt angiva, i vilken riktning utskottet anser initiativ böra tagas.

Då jag omöjligen kunnat finna, att några skäl av bärande natur blivit andragna för att taga ett sådant initiativ och då det förslag till motivering, som från utskottets sida föreligger, enligt min uppfattning är formvidrigt, skall jag för min del be att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen, som går ut på att den motivering, som i denna punkt föregår klämman, måtte strykas.

Herr **Bergqvist**: Det skäl, som för herr Swartz tycks ha varit det huvudsakliga, nämligen att den handling, som här omnämnts, skulle varit för utskottet obekant och att det sålunda icke skulle kunna sägas, att utskottet uppmärksammat denna sak, kan jag icke riktigt godtaga. Det är icke sant, att icke denna handling varit tillgänglig. Detta uttalande låg på utskottets bord en och en halv vecka, och varje ledamot av utskottet hade gott tillfälle att taga del av den handling, som åberopas däri.

Vidare vill jag säga, att arbetssättet inom statsutskottet är sådant, att det nog kan hända, att en avdelnings uttalande får tagas för gott, även om icke alla utskottets ledamöter sett de handlingar, på vilka uttalandet stöder sig. Jag vill ock påpeka, att herr Swartz också gjort det denna gång. Jag hänvisar till punkt 13, där det heter: »Enligt vad utskottet inhämtat, har styrelsen för Whitlockska samskolans byggnadsaktiebolag, i vars fastighet biblioteket är inrymt, förklarats» o. s. v. Detta uttalande är grundat på en handling, som vi fingo in till andra avdelningen, men som icke varit på annat sätt än den ovannämnda tillgänglig för utskottets övriga ledamöter. Detta fall är fullständigt jämförbart med det fall, som herr Swartz vände sig emot, och således torde det skäl, som herr Swartz anfört, knappast böra tillmätas någon större betydelse.

Däremot kan det finnas andra skäl, som göra, att man kan känna sig rätt tveksam, huruvida ett sådant uttalande bör intagas. Ett sådant skäl är, att frågan icke är så förberedd, att det kan vara lämpligt för utskottet att göra något uttalande i densamma. Frågan torde i alla fall under ett kommande år i annan ordning komma att dragas inför riksdagen, och därför kan detta uttalande av utskottet nu möjligen anses obehövt.

Det är emellertid ett fullkomligt neutralt uttalande, som här göres; det är endast en notis om, att denna handling förelegat vid utskottets behandling av förevarande punkt, men att utskottet icke velat taga någon som helst ställning till handlingen. Det är alltsammans.

Jag är personligen neutral i frågan, men anser mig i alla fall böra yrka bifall till utskottets hemställan.

*Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)*

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tillkännagiva, att jag delar den av herr Swartz uttalade uppfattningen och att jag även biträtt densamma inom utskottet, ehuruval jag icke funnit saken vara av den vikt och betydelse, att jag haft anledning att reservera mig.

Skälen, varför jag icke velat, att det här omhandlade yttrande skulle inflyta i utskottets betänkande, äro, bl. a., att jag anser, att man därigenom skulle göra allt för stort nummer av herr Weibulls reservation. Dessutom har jag ansett det vara onödigt att på detta sätt komma med pekpinna för Kungl. Maj:t, då jag utgått ifrån såsom självklart, att för den händelse någon ändring visar sig kunna vidtagas, Kungl. Maj:t icke läser underlåta att föreslå sådan. Det är ganska enastående, att man på detta sätt gräver fram ett yttrande av en reservant och lägger det till grund för ett så pass kraftigt uttalande, som statsutskottet här gjort.

På grund av dessa skäl ber jag att få förena mig i det yrkande, som framställts av herr Swartz.

Herr **andre vice talmannen**: Jag finner det vara anledning att från min sida tillkännagiva, att jag biträtt statsutskottets utlåtande, fastän mitt namn icke står angivet bland dem, som inom utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende. Jag har biträtt utskottets utlåtande framför allt därför, att jag finner, att när en så skicklig och duglig arkivman som landsarkivarien Weibull, som är chef för landets största landsarkiv, gör ett så betydelsefullt uttalande som detta, är det svårt att undgå att uppmärksamma detsamma och tillmäta det tillbörlig vikt. Jag anser, att detta uttalande, när man känner till detsamma, också bör komma fram.

Nu har man anmärkt, att detta statsutskottets uttalande skulle vara oformligt, och särskilt har det anmärkts, att landsarkivarien Weibulls uttalande föreligger i form av en reservation till ett sakkunnigutlåtande, som gäller en helt annan sak, nämligen revision av gällande arkivförfattningar. Ja, det är just denna omständighet, som för mig utgjort det andra skälet att biträda statsutskottets motivering. Om Weibulls uttalande hade förelegat uti ett kommittébetänkande eller såsom reservation till ett kommittébetänkande, som verkligen gällt riksarkivets organisation och löneförhållanden, skulle jag funnit det onödigt av statsutskottet att påpeka saken, då Kungl. Maj:t naturligtvis i sådant fall fått sin uppmärksamhet riktad därpå och fått fullgiltiga och tvingande skäl att taga ställning till densamma. Det är som sagt därför, att utlandet förekommit i ett ärende av annan beskaffenhet, som jag funnit särskilda skäl föreligga för statsutskottet att påpeka det. Det ligger nära till hands för Kungl. Maj:t att icke tillmäta detta uttalande någon betydelse dels därför, att det kommit fram på sätt som skett, och dels

Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)

därför, att riksdagen så sent som år 1920 lagstiftade i detta ärende och genom sitt beslut föranledde tillkomsten av dessa arkivråd, varom strid står. Det är som sagt på grund av detta skäl, som jag för min del skulle finna det högst besynnerligt, om icke statsutskottet lämnat nödig observans åt landsarkivarien Weibulls uttalande.

Jag vill, liksom ordföranden å statsutskottet andra avdelning, understryka, att utskottets utlåtande är fullkomligt neutralt. Utskottet säger endast, att det uppmärksammat denna omständighet och ber Kungl. Maj:t att därvid fästa det avseende, Kungl. Maj:t finner skäligt.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag har, såsom kammarens ledamöter finna, icke haft tillfälle att deltaga i behandlingen av detta ärende, men om jag hade haft det, skulle jag kommit att tillhöra dem, som anse, att ett yttrande av sådan beskaffenhet som det, som föregår utskottets hemställan, icke bort i utskottets betänkande inflyta. Anledningen därtill är den, att allt, som anförts av herr Weibull i föreliggande fråga, redan var bekant såväl för löneregeringskommittén och Kungl. Maj:t som för riksdagen, när denna fråga för ett par år sedan prövades. Redan då framträdde herr Weibull såsom målsman för en uppfattning motsatt den, till vilken statsmakterna då kommo. Han har sedermera, efter det riksdagen fattat sitt beslut, fortsatt att giva tillkänna sin mening. Men icke kan väl denna omständighet vara tillräcklig för att på nytt påkalla en undersökning av ett förhållande, som blivit så nyligen prövat. Vid det tillfälle, då saken behandlades i löneregeringskommittén, voro den föregående ärade talaren och jag, som då voro medlemmar i denna kommitté, av olika mening rörande vad som vore bäst motiverat i fråga om denna organisation. Möjligt är, att vi fortfarande äro det, därom vet jag intet. I varje fall förefaller det mig nu icke förefinnas skäl att påkalla en ny undersökning i detta ärende.

Det måste anses egendomligt att man, då staten i dessa hårda tider avstått från utredningar på en massa områden, där utredningar varit synnerligen erforderliga, skulle påkalla utredning i ett ärende, som nyligen blivit så ingående prövat som detta. Jag tillåter mig därför hemställa om bifall till den av herr Swartz m. fl. avgivna vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Clason: Jag har hyst en viss tvekan, om jag borde uttala mig i denna fråga, eftersom den rör ett förvaltningsområde, med vilket jag har att skaffa. Men då det är så här i kammaren, att man i jordbruksfrågor gärna lyssnar till jordbrukare, i skogsfrågor gärna tager hänsyn till skogens folk, i medicinska frågor gärna följer kammarens läkare o. s. v., har jag trott, att jag möjligen skulle vara berättigad att i denna fråga yttra några ord.

Jag vill då genast i början konstatera, att det förhåller sig alldeles så, som den förste ärade talaren, herr Swartz, nämnde, att de sakkunniga, mot vilkas utlåtande den reservation avgivits, på vilken statsut-

*Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)*

skottet stöder sig, icke hade något som helst uppdrag att behandla frågan om riksarkivets organisation — vilket reservationen rör sig om — att de till följd härav icke heller behandlat den frågan, men att det vid sista sammanträdet av en av de sakkunniga anmäldes, att han ämnade avgiva en reservation i ett ärende, som de sakkunniga aldrig hade behandlat. Därav följer, att i sakkunnigeutlåtandet hans uttalande varken berörts, belysts eller eventuellt bemötts. Det är sålunda ett ganska ensidigt uttalande, som statsutskottet lagt till grund för sitt utlåtande. Men det förefaller mig, som om, därest riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t i en viss fråga, den fordran bör uppställas, att frågan skall vara mera allsidigt belyst än här skett; även den andra partens mening hade bort inhämtas på det förberedande stadiet, innan utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag tror, att det är ganska exempellöst, att riksdagen utan ett försök till en mera allsidig utredning skriver till Kungl. Maj:t i en viss fråga.

Den omständighet, som den ärade andre vice talmannen nyss framdrog, nämligen att han understött skrivelseförslaget just därför, att uttalandet avgivits av en sakkunnig, som icke haft med saken att göra, skulle jag kunna tillmäta en viss betydelse, om den icke jävades av vad den siste ärade talaren, herr C. G. Ekman, upplyste om, nämligen att precis samma synpunkter, som föreligga i denna reservation, på ett tidigare stadium år 1920 framlagts i löneregleringskommittén. De hava sålunda där prövats, men kommittén stannade icke desto mindre vid sitt förslag och ansåg, att arkivrådsbefattningar vore önskvärda och nödvändiga för riksarkivet. Detta förslag prövades därefter även av Kungl. Maj:t och sedermera ingående av statsutskottet, där det, som herr Swartz redan omnämnt, också fanns personer, som voro av motsatt uppfattning, men när man i alla fall stannade vid att dessa arkivrådsbefattningar borde inrättas. Jag kan tillägga, att detta visst icke då var någon ny fråga för riksarkivet. Frågan har legat som ett önskemål sedan år 1908, men undansköts då, därför att arkivväsendet var stätt i stark utveckling och man under sådana förhållanden ville se tiden an. Men jag vill också tillägga att den opposition, som 1920 kom till synes från ett landsarkivhåll och som nu åter igen yppats från samma håll, har tämligen konsekvent riktats mot så gott som alla arkivledningens åtgärder på senare tid för att inom arkivväsendet få förbättringar till stånd eller utveckla detsamma. Jag kan jämväl nämna, att från alldeles samma håll, där man vill göra gällande, att tredjegradstjänster vore alldeles obehövlige för riksarkivet, gör man i stället gällande, att sådana tredjegradstjänster eller rådsbefattningar böra inrättas vid landsarkiven. Detta är i själva verket kärnpunkten i det hela. Yrkandet därifrån är alltså: inrätta dylika befattningar vid de underordnade lokalmyndigheterna, men bort med dem från den myndighet, som dock skall vara en centralmyndighet och som skall kontrollera, övervaka och leda det hela!

Jag tror således, att efter den noggranna prövning, som ägde rum år 1920 och vid vilken alla dessa synpunkter vägdes och granskades, det icke torde vara så nödvändigt att nu begära frågans återupptagande

Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)

och föreslå nya ändringar. Jag skall därför icke gå närmare in på de skäl, som angivits i den förenämnda reservationen, men vill dock säga, eftersom saken bragts på tal, att reservanten kommit till sin slutsats på det viset, att han av de uppgifter, som från början varit avsedda för dessa tjänster, tagit ut en viss del och sagt, att dessa uppgifter icke äro tillräckliga för att motivera inrättandet av arkivrådsbefattningarna. Även om den saken kunna ju visserligen andra meningar hysas; jag är övertygad, att alla de, som under en lång följd av år arbetat i riksarkivet, därom ha en annan uppfattning, och det kan ju tänkas, att man kan tillmäta dem en bättre grundad uppfattning om den saken än en person, som icke tjänstgjort i riksarkivet mer än tre veckor för omkring 13 år sedan. Men det må därmed vara hur som helst, det måste dock vara uppenbart, att man ger en fullständig skev bild av en organisations eller befattnings betydelse, om man, när man skall belysa den, tar ut endast vissa av dessa uppgifter, och söker bedöma frågan efter blott dessa, men icke tar med andra, som äro lika omfattande och lika viktiga.

Medan jag har ordet, skall jag jämväl be att få påpeka en sak av särskild betydelse, som sedan 1920 tillkommit i denna fråga. När Kungl. Maj:t och riksdagen prövade frågan 1920, omfattade riksarkivets samlingar omkring 17- å 18,000 hyllmeter, till vilka för övrigt hörde ganska stora och rätt ordnade accessioner från de sista åren, som således kunde påkalla förstärkning av arbetskrafterna. Från och med 1922 har emellertid en mycket väsentlig förändring inträtt, den förändringen nämligen, att statsmakterna vid 1921 års riksdag beslöto att åt riksarkivet överlämna värden av kammararkivet, denna fullständigt enastående samling av material till Sveriges hela inre historia ända sedan Gustaf Vasas dagar, en samling, som jag tror de flesta främmande länder skulle avundas oss och till vilken få motstycken finnas, därför att Sveriges hela finansförvaltning så ingående organiserades redan på 1500-talet. Denna samling, vars värde är allmänt erkänt, har sedan länge varit i största behov av omsorgsfull vård och ordnande. Genom denna tillväxt ha riksarkivets samlingar sedan år 1920 med ett slag ökats från cirka 17- å 18,000 hyllmeter till över 30,000 hyllmeter, d. v. s. med mer än 50 %. Vid denna utomordentliga tillökning ifråga om arbetsmaterial och arbetsuppgifter, som trädde i kraft från och med år 1922, erhöi riksarkivet — om jag frånser anslag till expeditionsvakter, som äro nödvändiga därför, att kammararkivets samlingar måste förvaras i olika lokaler, på andra håll än riksarkivets, och om jag vidare frånser, att riksarkivet fick övertaga den personal, som användes för lagning av kammararkivets skadade handlingar — endast den förstärkning i arbetskrafter, som motsvarades av ett anslag till en amanuens och en del renskrivningskostnader. Att det stannade vid detta berodde icke minst därpå, att man föregående år givit riksarkivet förstärkning genom inrättande av arkivrådsbefattningarna. Men riksarkivets amanuensanslag tillhör just dem, över vilka Geddesyxan gått fram — man har i år strukit 4,000 kronor därav från den 1 juli 1923. Och det är icke det enda,

som denna yxa skurit bort från riksarkivet. Man har även strukit ett anslag av 1,800 kronor till registrering av rättshistoriska källor, som vi haft under en följd av år och vars gagneliga resultat jag tror den juridiska vetenskapen i vårt land skall kunna intyga. Man har vidare strukit, bland annat, jämväl det anslag för publikation av handlingar av vikt för Sveriges historia, som riksarkivet haft sedan år 1853, till en början å 3,000 kronor, sedan å 4,500 och nu senast å 6,000 kronor. Man må således icke tro, att icke denna Geddesyxa gått fram även över detta förvaltningsområde. Resultatet är i allt fall, som kammaren behagade finna, att riksarkivet från och med år 1922 har att vårda och ordna 30,000 hyllmeter med samma arbetskrafter, som det erhöll 1920 och som då prövades nödiga för arkivets förutvarande omfattning. Även detta torde kanske i någon mån kunna belysa, huruvida man här kan tala om något överflöd av arbetskraft.

*Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)*

Jag skall be att få tillägga ännu en sak för att göra ytterligare en jämförelse. Landsarkiven omfatta vart och ett ungefär 5- å 6,000 hyllmeter, alla tillsammans cirka 22,000 hyllmeter. Riksarkivet omfattar ensamt över 30,000 hyllmeter. Den reservant, vars yttrande statsutskottet lagt till grund för sitt skrivelseförslag, yrkar nu, att i spetsen för varje landsarkiv skall ställas en person med arkivråds kompetens och lönegrad, men i riksarkivet, som ensamt är en halv gång till så stort som alla landsarkiven tillsammans, där skulle en enda sådan befattning vara onödig. Det förefaller mig, som om det låge föga konsekvens i ett sådant yrkande.

Jag har ansett mig böra lämna dessa sakliga upplysningar. Huvudfrågan synes mig i alla fall i dag vara den, om det verkligen är riktigt lämpligt, att riksdagen avlåter en skrivelse med anledning av ett yttrande, vars innebörd riksdagen i varje fall icke känner och som den icke haft tillfälle att pröva, men vars innehåll dock uppenbarligen utgör en mycket ensidig framställning av vissa sakförhållanden. Det förefaller mig ur rent allmän synpunkt och alldeles oberoende av det ämbetsområde, om vilket vi här röra oss, vara av verklig vikt, att riksdagen, när den avlåter en skrivelse, kan stödja sig på en mera allsidig, från olika synpunkter gjord utredning i den fråga, det gäller.

Herr andre vice talmannen: Jag skall naturligtvis inte disputera med den siste ärade talaren om den lämpligaste organisationen av riksarkivets arbetskrafter. Den saken förstår naturligtvis herr riksarkivarien bättre än jag och bättre än vi allesammans här i kammaren. Jag begärde ordet endast för att rikta en replik till min ärade kamrat i löne regleringskommittén, herr C. G. Ekman. Herr Ekman sade, att allt vad landsarkivarien Weibull anmärkt i saken förelåg i löne regleringskommittén, när denna kommitté år 1920 behandlade frågan om riksarkivets organisation. Ja, landsarkivarien Weibulls åsikt förelåg där på det sättet, att han underhand uttalat denna åsikt i en anonym P. M., som han lämnat till en ledamot av kommittén och som denna

*Anslag till
riksarkivet.
(Forts.)*

ledamot i sin tur lämnade till kommittén. Men det är alldeles uppenbart, att en åsikt, som framkommit på det sättet, ingalunda kan tillmätas den betydelse, som man bör tillmäta en landsarkivaries uttalande, när han sitter i en kommitté vid sidan av riksarkivarien och riktar en skrivelse till Kungl. Maj:t. Detta är naturligtvis en helt annan sak, och det är detta, som gör, att frågan kommit i annat läge och att jag anser, att riksdagen gör väl och riktigt i att antaga den formulering, som utskottet föreslagit.

Det är, som vi väl veta, stor anledning för riksdagen att iakttaga sparsamhet i dessa tider. För några dagar sedan förelåg här en motion, som alls icke var förberedd på lämpligt sätt, om att vi skulle beskära lönerna för de nyss lönerreglerade tjänstemännen i kommunikationsverken. Man kunde ha trott, att en sådan motion icke skulle finna något gehör alls. Det kom till votering här, och det samlades ett betydande antal röster för bifall till motionen. Man ser vad klockan är slagen. Vi leva i en annan tid nu än för några få år sedan. Men, som sagt, jag betonar ännu en gång, att här gäller det ingalunda att positivt ta ställning till denna fråga utan endast att avgöra, huruvida riksdagen vill tillmäta landsarkivarien Weibulls yttrande värde att påpekas i motiveringen.

Nu sade den siste ärade talaren, att man skriver väl inte till Kungl. Maj:t på så lösa boliner, utan då skall man höra den andra sidan och ha en utredning. Herregud, varför skriva till Kungl. Maj:t om utredning, i fall den skulle förelegat redan på förhand, belyst från alla sidor. Det vore det ju ingen mening i. Jag tror för min del, att det är bäst att inte blåsa upp denna fråga till mer än vad den är. Det är ju endast ett enkelt uttalande på några rader i motiveringen, och därmed åsyftas ej alls att undandraga riksarkivet dess nödiga arbetskrafter.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med utelämnande av motiveringen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 3 med utelämnande av motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av motiveringen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 41.

Anslag till
riksarkivet.
(Förts.)

Punkterna 4—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

På grund av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) minska den i ordinarie staten för naturhistoriska riksmuseet uppförda anslagsposten till tjänsteresor för intendenten och assistenten, nu för år 4,000 kronor, med 2,000 kronor till 2,000 kronor;

b) minska de i samma stat uppförda anslagsposterna till honorar åt yngre naturforskare för vetenskaplig bearbetning av museets samlingar, nu för år 6,000 kronor, samt till konservatorselever, nu för år 2,000 kronor, med respektive 3,000 kronor och 1,000 kronor till respektive 3,000 kronor och 1,000 kronor;

c) vid bifall härtill i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. till naturhistoriska riksmuseet, nu för år 198,112 kronor, med ett till 196,112 kronor nedsatt belopp, samt det ordinarie reservationsanslaget till samma museum, nu för år 44,800 kronor, med ett till 40,800 kronor nedsatt belopp.

Anslag till
naturhistoriska
riks-
museet.

Herr **Bergman, Johan**: Herr talman! Jag måste beklaga, att det i denna punkt har föreslagits att minska den i staten förut uppförda anslagsposten till honorar åt yngre naturforskare för vetenskaplig bearbetning av riksmuseets samlingar, vilken post utgjort 6,000 kronor, till 3,000 kronor, d. v. s. med hela 50 %. Det kan naturligtvis icke tjäna något till att nu yrka något annat, då både Kungl. Maj:t och statsutskottet enat sig om denna nedskrivning, men det må vara tillåtet att uttrycka ett beklagande därav och en förhoppning, att man till ett följande år måtte återfå det sedvanliga anslaget.

Det är ledsamt, att då det skall göras och måste göras indragningar, det just skall drabba sådana punkter, där det egentligen minst borde ske. Det anföres i den kungl. propositionen, att enligt vad Kungl. Maj:t inhämtat torde, utan att museets verksamhet tillskyndas alltför stora olägenheter, tillfällig nedsättning vara möjlig på denna punkt. Men det är alldeles klart, att när vederbörande museum fått sig förelagt att föreslå någon punkt, där en indragning kan ske, så kan man

Anslag till
naturhisto-
riska riks-
museet.
(Forts.)

inte gärna taga någon annan än denna och den andra punkt, där likaledes nedskrivning skett. Man gör det naturligtvis med tungt hjärta. Man kan givetvis inte sätta ned de befintliga lönerna för ordinarie personal. Man måste välja ett sådant anslag som detta, där staten ju icke har någon absolut förpliktelse.

Men nog skadar det museet. Det finnes där samlingar, som ha måst ligga i decennier utan önskvärd bearbetning. Det skadar emellertid framför allt de yngre naturforskare, som skulle fått sina blygsamma honorar av detta lilla anslag. De befinna sig i de år, då en sådan liten summa för dem torde vara av stor betydelse; i ett och annat fall kan det måhända rentav bliva nödvändigt att byta levnadsbana, när det ej är möjligt att få det beräknade arbetet.

Det förefaller, som om det skulle varit möjligt att göra indragning på något annat mindre brådskande anslag i stället, t. ex. i punkt 59, som kommer längre fram, där det upptagits ett reservationsanslag för konservering av vissa ödekyrkor på en del ställen i riket. Jag är visserligen, som herrarna torde känna, mycket intresserad av ruiner och deras konservering, men jag måste dock säga, att om man i detta fall är tvungen att välja mellan två onda ting, skulle det förefalla mig som om det mindre onda vore någon liten indragning på det utan varje inskränkning av Kungl. Maj:t och utskottet accepterade anslaget till konservering av vissa ödekyrkor. Det är ju inte fråga om att inställa konserveringsarbetet utan blott att låta en eller annan ödekyrka, där faran för förstörelse ej är överhängande, vänta något år. Jag skall icke yttra mig vidare i denna punkt, ehuru det kunde vara inbjudande nog att göra det, därför att utredningen ger vid handen, att det icke är så nödvändigt att omedelbart gripa sig an med åtminstone en av dessa kyrkoruiner och att man därigenom kunde vinna just de 3,000 kronor det nu gäller. Men då situationen är sådan, att intet i dag står att ändra, kan jag icke komma med något yrkande. Jag har dock velat säga detta för att bidra till ett annat år åstadkomma en mera tillfredsställande lösning av denna fråga.

Herr **Bergqvist**: Då den ärade talaren icke gjorde något yrkande, är det onödigt att upptaga tiden med att svara på vad han sagt, men jag vill ändå begagna tillfället att säga, att det vore lämpligare, om herrar riksdagsmän observerade sådana här saker, medan det är motionstid och någon åtgärd kan vidtagas, än att taga upp dem sedan frågan kommit i sådant läge, att ingenting kan göras.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28 och 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

*Bidrag till
avlönande av
sjömanspräster
i utlandet.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 41,500 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *H. Rogberg* väckt motion (nr 92), däruti hemställts, att riksdagen måtte besluta att såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 46,500 kronor.

Motionärens förslag avsåg att möjliggöra ett bidrag om 5,000 kronor till avlöning av svensk prästman för verksamhet i Buenos Aires m. fl. platser i Sydamerika.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Rogbergs berörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 41,500 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *C. J. G. Swartz*, *O. Bergqvist* och *J. D. Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Rogbergs berörda motion, såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag 46,500 kronor.

Herr Rogberg: Herr talman! Den fråga, som här föreligger, är kort och gott denna: har riksdagen råd att understödja den svenska sjömansprästen i Buenos Aires? Frågan är icke denna: är det lämpligt att understödja den svenska sjömansprästen i Buenos Aires med något bidrag av statsmedel, utan frågan är endast den nämnda. Utskottet har sagt, att saken är behjärtansvärd, men den yttersta sparsamhet måste iakttagas, och därför — nej.

Nu vågar jag hos kammaren be för sjömansprästen i den nämnda, mycket stora och mycket dyra staden i ett land, med vilket Sverige har livlig förbindelse. Jag vågar anhålla, att kammaren måtte ge sitt erkännande till utskottet för dess stora sparsamhet, för dess yttersta sparsamhet, men att kammaren för sin del för denna gång ville nöja sig med en allmän sparsamhet, och med iakttagande av allmän sparsamhet tror jag icke något hinder skulle föreligga för bifall till reservationen.

*Bidrag till
avlönande av
sjömansprä-
ster i utlandet.*
(Forts.)

Bakom motionen eller reservationen ligger en ganska vanlig historia. Svenskarna i Buenos Aires — jag vill i förbigående nämna för de av herrarna, som för ögonblicket icke minnas den saken, att det är en stad med 1,600,000 invånare — ha räknat sig själva och funnit sig vara talrika nog att bilda en egen församling. Sedan de bildat denna församling, skaffade de sig en pastor i densamma, och församlingen jämte svenska ministern på platsen vände sig till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte utverka statsbidrag till avlönande av vederbörande. Då har Kungl. Maj:t sagt precis som utskottet, att saken är behjärtansvärd, men Kungl. Maj:t anser sig ingenting kunna göra.

Då kan man kanske tro, att denna persons verksamhet är av mindre betydelse. Är det så, att någon av herrarna här i kammaren vill fråga: Vad gör en pastor i Buenos Aires? Då skall jag be att i korthet få säga: för det första håller han i en förhyrd lokal gudstjänst varje söndag, varjämte han allt ibland gör resor till de övriga större hamnstäderna i Argentina, där svenska skepp kunna ligga. Vidare är han föreståndare för den svenska läsesalen, vilken besökes årligen av 3,100 sjömän, och som föreståndare för denna läsesal lär han icke försumma den honom åliggande moraliska skyldigheten att se till, att sjömännen av sina besparingar hemsända lämpliga belopp till anförvanter i hemlandet. Men det är någonting därutöver. Det är en allmän erfarenhet i alla land, och speciellt är den erfarenheten gjord i Frankrike, att andans män under sin verksamhet bland landsmän i utlandet stärka dessa landsmäns känslor för hemlandet.

Och det är just därutinnan, som en sjömanspräst kan utöva en verksamhet av mycket stor betydelse. Därtill är denna verksamhet mycket livligt omfattad i stora och breda lager av vårt land, lager vilka med tacksamhet skulle se, om kammaren och riksdagen ville giva svenskarne därute det handtag, som nu blivit ifrågasatt.

Och till dessa skäl vill jag ytterligare erinra därom, att enligt den kungl. propositionen statskontoret här förklarat, och det så sent som i juni förra året, att det måste anses önskvärt, att den för avlöning av en svensk pastor i Buenos Aires avsedda förhöjningen i anslaget blir bifallen. Det är för att denna förhöjning skulle beredas, som motionen har blivit väckt.

Jag tillåter mig, herr talman, att hos kammaren göra en anhållan, att kammaren ville bifalla reservationen.

Herr Nilsson, Petrus: Då Kungl. Maj:t ej ansett sig böra för riksdagen framlägga detta ärende, har inte utskottet ansett sig böra gå längre i detta fall än Kungl. Maj:t, detta särskilt med hänsyn till det statsbudgetära läget. Jag vill med dessa skäl, herr talman, i korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergqvist: Jag anser mig böra yttra några ord till förmån för den av herr Rogberg väckta motionen. Därute i Argentina

ha vi en hel del svenskar, och många av dem äro i behov av råd och hjälp i olika situationer. Jag har här framför mig ett brev, som har skrivits hem till Sverige av den därute i Buenos Aires anställda svenska prästen Rudolf Münter. Han talar om, att det är en jämn ström av unga svenska män, som söka sig dit, men många råka där i nödläge, och »flere», säger han, »ha på grund av klimatiska svårigheter och ohälsa sökt återvända, och undertecknad har i några fall lyckats antingen upplåna penningar till biljett hem eller skaffa dem anställning å fartyg som salongsuppassare eller dylikt. Få av dem ha genast sökt pastors råd och hjälp till ett arbete. De flesta förstöra först genom ett lättsinnigt liv sina små tillgångar, och först när de stå vid undergångens brant, utblottade på allt, och kanske gått hungriga någon dag har deras stolthet försvunnit och de vänt sig till prästen.»

I Buenos Aires finnes en svensk koloni med omkring 600 människor, och på ett par dagsresor därifrån finnes en svensk koloni på en plats, som heter Misiones, belägen upp emot brasilianska gränsen. De som bo där, äro kvarvarande personer av de brasiliensfarare, som blivit så sorgligt beryktade för några år sedan. Nu talar prästmannen om, att han även gjort ett besök däruppe i Misiones och hållit föredrag och gudstjänster i Yerbal Viejo. »Närvarande voro», säger han, »över 50 personer. Det var en varm och solig augustisöndag. Sammankomsten varade från kl. 12 på dagen till kl. 8 på aftonen. Och likväl tyckte alla, att tiden varit kort.» Han skildrar vidare detta besök och säger: »Vi kunna glädja oss över att vara de enda, som verkligen tagit oss an dem. Men än mer bör det vara föremål för glädje, att vårt budskap blivit mottagit på det sätt som skett.»

Jag tror, att en svensk präst därute, fjärran i Sydamerika, kan verka ofantligt mycket gott för de svenskar, som där äro. I Sverige är det ju gammal tradition, åtminstone på landsbygden, att man vänder sig till prästen inte bara i sina religiösa utan även i sina ekonomiska angelägenheter, men ännu mera torde detta vara fallet bland svenskar därute i främmande länder. En präst på en sådan plats kan få en mycket stor betydelse även i socialt hänseende.

Nu äro levnadskostnaderna därute i Argentina mycket dyra, och därför har missionsstyrelsen, som ansett, att denna präst måste finnas, anslagit ett rätt stort belopp till hans avlönande. Vad nu missionsstyrelsen begär är ett bidrag av 5,000 kronor för att uppehålla denna verksamhet, och jag skulle verkligen vilja varmt vädja till kammaren att tillmötesgå denna begäran från missionsstyrelsens sida.

Jag ber därför att får yrka bifall till den av herr Rogberg i ämnet väckta motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr förste vice talman enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr C. J. G. Swartz m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice

*Bidrag till
avlönande av
sjömanspräster
i utlandet.
(Forts.)*

*Bidrag till
avlönande av
sjömanspräster
i utlandet.
(Forts.)*

talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr C. J. G. Swartz m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 53.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkterna 54—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att vid Uppsala universitets skogsförvaltning finge anställas ytterligare två skogvaktare med den avlöning och de övriga förmåner samt med de skyldigheter, som nu tillkomme skogvaktare vid universitetet;

dels ur den i utgiftsstaten uppförda avdelningen A) Avlöningar m. m. utsluta vad på sätt i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 8 januari 1923 angivits där förekomme om ersättningar av allmänna medel åt personal vid universitetets egendoms- och skogsför-

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.*

valtning samt under samma avdelning uppföra till rektors honorarium ett belopp av 2,000 kronor;

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)*

dels fastställa de under avdelningen B) Till materiell m. m. uppförda beloppen till materiell m. m. för universitetets institutioner och inrättningar, i vad sagda belopp utginge av allmänna medel;

dels ock i riksstaten för budgetåret 1923—1924 öka det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 35,675 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att vid Uppsala universitets skogsförvaltning finge anställas ytterligare två skogvaktare med den avlöning och de övriga förmåner samt med de skyldigheter, som nu tillkomme skogvaktare vid universitetet;

b) ur den i utgiftsstaten uppförda avdelningen A) Avlöningar m. m. utsluta vad på sätt i statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den den 8 januari 1923 angivits där förekomme om ersättningar av allmänna medel åt personal vid universitetets egendoms- och skogsförvaltning samt under samma avdelning uppföra till rektors honorarium ett belopp av 2,000 kronor;

c) fastställa, på sätt i samma statsrådsprotokoll angivits, de under avdelningen B) Till materiell m. m. uppförda beloppen till materiell m. m. för universitetets institutioner och inrättningar, i vad sagda belopp utginge av allmänna medel;

d) i riksstaten för budgetåret 1923—1924 öka det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 33,475 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. Pålsson*, *S. Bengtsson* i Norup och *G. A. Johanson* i Hallagården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen utvisade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — —;

b) — — — —;

c) — — — —;

d) i riksstaten för budgetåret 1923—1924 minska det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 6,525 kronor.

Herr Nilsson, Petrus: I det förslag till ny stat för Uppsala universitet, som utskottet i denna punkt haft att pröva, har utskottets majoritet föreslagit en årlig avsättning av 40,000 kronor till fonden för inköp av växtliga ungskoogar vid universitetet. I reservation hemställs dock av ett antal ledamöter av utskottet, bland vilka även jag befinner mig, att en dylik årlig avsättning icke skall äga rum, och att anslaget till universitetet följaktligen skall minskas med 40,000 kronor mot vad utskottets majoritet föreslagit. Sedan flera år tillbaka har en dylik avsättning till denna fond årligen ägt rum med samma belopp, som av ut-

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

skottet tillstyrkts. Denna avsättning har, efter vad det uppgivits, i huvudsak skett för att avrunda de skogsmarker, universitetet redan äger. I den nya staten, som nu skall fastställas, anser jag det icke lämpligt att nu göra en dylik avsättning, i synnerhet som den stat som nu av riksdagen fastställs väl är avsedd att ligga till grund för ett antal år framåt. Till följd därav har den också blivit mera ingående prövad än vad som vanligen är fallet. Med hänsyn härtill och det nuvarande statsekonomiska läget anser jag det ej lämpligt att nu fastslå en systematisk avsättning till sådant belopp.

Fonden uppgår för närvarande till ett belopp av cirka 34,000 kronor och kommer sannolikt vid innevarande budgetårs slut att uppgå till ett avsevärt högre belopp. För ändamålet att avrunda de skogsmarker, som universitetet redan äger, bör ju det belopp, som fonden då kommer att uppgå till, vara tillräckligt rätt lång tid framåt. Då det ej är fråga om att inköpa nya skogsmarker till universitetet för utökning av skogsarealen, utan i huvudsak för att göra de skogsmarker, universitetet redan äger, mera avrundade, för att förvaltningen därigenom skall bli mera ekonomisk. Men det kan ju tänkas, att man går tillväga här som domänstyrelsen gör i åtskilliga fall, beträffande mindre och avlägsnare skogsmarker, nämligen säljer dessa och för försäljningssummorna inköper annan och från universitetets synpunkt bättre belägen skogsmark. Universitetets skogar ligga för närvarande mycket spridda, i Uppsala, Stockholms och Västmanlands län. Skall det bli riktigt sammanhängande skogar kan det ju tänkas, att man vill köpa in mycket skogsmark, ty annars blir den ju ändock ej sammanhängande. Och det är som ett gammalt ordspråk säger, att »aptiten växer medan man äter». Men det är väl icke meningen att universitetet skall tävla med domänstyrelsen som ett skogsförvaltande verk, ty detta måtte väl ändå vara en sidouppgift för universitetet.

Inkomsterna från skogarna och lantegendomarna ha ej heller några för universitetet samma betydelse i ekonomiskt avseende som de förr ha haft. I början av förra århundradet voro de ju så gott som de enda inkomsterna för universitetet. Av de över 51,000 tunnlands skogsareal, som universitetet för närvarande äger, är nettoavkastningen i staten beräknad till omkring 190,000 kronor. I förhållande till det anslag, som här under åtskilliga punkter föreslagits riksdagen att beviljas till universitetet, nämligen 1,300,000 kronor, är ju detta ett jämförelsevis litet belopp och kan naturligtvis ej vara av avgörande ekonomisk betydelse för universitetet.

Under sådana förhållanden, anser jag, att då denna stat fastställs, man icke bör fastslå detta belopp till denna avsättning, för detta ändamål, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera vid utskottets utlåtande vid denna punkt fogade reservationen.

Herr Bergqvist: Det har inom utskottet ansetts, att det är en ganska klok politik från universitetets sida att inköpa mark med växande ungskog. Detta har praktiserats under flera år tillbaka, och

det är nu av regeringen föreslaget, att det ytterligare skall äga rum med tillhjälp av en avsättning till skogsfonden av 40,000 kronor om året. Men det är ej fråga om att göra skogsinköp i den stora utsträckning, som den föregående ärade talaren tyckes vilja antaga, när han till och med förutsatte, att man skulle tendera att binda ihop skogskomplexerna i alla de tre län, där universitetet har skogar. Så långt har man ju aldrig velat sträcka sig, och det skulle ej alls gå med en avsättning av 40,000 kronor om året. Nu har den ärade talaren framhållit, att en sådan avsättning har skett under en följd av år, men trots att detta ägt rum, är den behållning, som nu finnes i skogsinköpsfonden, endast 34,000 kronor. Nu tänka sig reservanterna, att dessa 34,000 kronor skola för hela den tid, för vilken den nu föreliggande staten skulle komma att gälla, räcka till för inköp av ungskog för att avrunda de skogskomplex, som universitetet har. Inom utskottet ha vi haft en karta, där det har varit uppritat huru dessa skogar ligga, och där har man funnit, att på många ställen kilar gå in mellan skogskiftena av mark i privat ägo, vilket gör, att skogskomplexen äro mycket splittrade, och detta försvårar bevakningen av skogen. Nu har det ansetts, att det är nödvändigt, att man så småningom försöker att förvärva den mark, som sålunda skjuter in i universitetets skogsmarker, och det är för detta ändamål, som den här avsättningen är föreslagen. Naturligtvis måste universitetet gå försiktigt till väga vid inköp av denna mark, så att det ej betalar vilka pris som helst utan passar på, när ett lägligt tillfälle finnes att förvärva mark och när den kan fås för ett skäligt pris. Jag tror, att det icke, ekonomiskt sett, vore ett klokt beslut av riksdagen att nu gå på reservanternas linje. Vad beträffar inkomsten av skogarna, kommer den säkerligen att stiga betydligt, dels i den mån som trävarupriserna stabiliseras och bli gynnsammare, och dels i den mån skogen växer till. Vi skola komma ihåg, att det är ung växande skog, som köpes. Där lägges för varje år räntan till kapitalet, och egendomens värde stiger.

Jag ber alltså att få hemställa om bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Pålsson: Herr talman! Statsutskottsavdelningens ordförande, biskop Bergqvist, nämnde, att de inköp, som skulle komma ifråga, icke vore så stora. Det var mera mellanpartierna mellan de nuvarande universitetet tillhörande skogarna, som skulle utgöra föremål för dessa inköp. Men med det betydliga beloppet av 40.000 kronor om året, som ju på en del år går till en rätt avsevärd summa, åtskilliga hundratusental kronor, så räcker väl kapitalet till att — åtminstone ligger frestelsen nära till hands för universitetet att så använda dessa medel — göra större inköp än vad som här tyckes vara förutsatt. Det torde väl då bliva så, att man får bekosta den styckning av hemmanen, som erfordras, för att just den bit av hemmanet skall kunna säljas, som man önskar, för att få det skogsområde avrundat, som man redan har. För övrigt kan det hända, att vid inköpen nya oregelbundna gränser

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)*

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

bildas, som nödvändiggör nya inköp. När man alltså sätter så avsevärda medel i händerna på universitetet, som ju strängt taget icke är sakkunnigt ifråga om skogsskötsel, utan måste lita helt och hållet på sina tjänstemän, så är det klart, att frestelsen ligger nära till hands att på nu antytt sätt använda dessa penningar. Men det medföljer troligen i dessa avrundningsköp även åkerjord, ty det är väl icke rätt gärna möjligt, att man kan i avrundningssyfte endast få köpa skog, där det passar, utan det kommer troligen att i dessa köp medfölja åker, ja, hela bondgårdar. Men det är väl litet underligt, att när staten beviljar så många miljoner kronor om året för egnahems bildande, staten på detta sätt skall inköpa andra egna hem och låta dem gå in under universitetet. Det strider mot vartannat, och då det nu är bevisat, att det finnes tillräckliga överskottsmedel till de mindre avrundningsinköp, som det tyckes vara meningen att göra, så kan jag för min del ej inse, att i dessa tider ökade anslag ges för detta ändamål.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Swartz**: Herr talman, mina herrar! De båda ärade talare, som icke velat vara med om det förslag, vilket av alla myndigheter blivit tillstyrkt — av statsutskottet med 20 röster mot 4 — och som av andra kammaren nyss med en överväldigande majoritet antagits, tyckas vara rädda för, att universitetet skall ge sig in på några spekulationsaffärer i skogsväg, om det får 40,000 kronor om året för detta ändamål, som här är angivet. Jag vet inte, om herrarna verkligen tro på vad ni säga därvidlag; göra ni det, kan jag knappast finna annat, än att det beror på, att herrarna icke äro riktigt hemmastadda i sådana affärer, som det här gäller, isynnerhet vad den siste ärade talaren beträffar. Ty om man har skog till ett taxeringsvärde av över 4,5 miljoner kronor, kunna herrarna mycket väl förstå, att med 40,000 kronor om året gör man inga jätteaffärer för att utvidga denna skog.

Jag skall be att få erinra om, hur det överhuvud kommer sig, att universitetet har skog. Det är helt enkelt ända från konung Gustaf II Adolfs tid, då han donerade Vasagodsens till universitetet. På den tiden låg vikten uteslutande på åkerbruket. Alla dessa gårdar, som då skänktes — ja, alla vågar jag kanske inte riktigt säga, men i alla fall de flesta — lågo i dessa län, som nyss nämndes, Upplands, Västmanlands, Stockholms och kanske även Örebro län. De lågo mycket, mycket spridda. Man har naturligtvis sökt förvalta dem på bästa och förståndigaste sätt, och under tidernas lopp har det visat sig, att man mer och mer med fördel kunnat gå från åkerbruksskötsel till skogsskötsel, där betingelserna därför varit rådande. Så har också varit fallet här med universitetet, och att universitetet därvidlag skött sig förträffligt, kan intygas av den omständigheten, att det verkligen fått bättre avkastning på sina skogar, än vad domänstyrelsen har på statens domänskogar i samma nejder.

Nu ha vi fått hit några kartor och de herrar, som äro intresserade, kunna ju härav se, huruledes dessa gårdar, tack vare det sätt, varpå de kommit i universitetets ägo, ligga spridda runt om. Här ha vi de olika

gårdarna och vi se, hur de ligga i olika delar av flera län. Här ha vi t. ex. något, som mycket tydligt visar, huru förhållandena äro på åtskilliga håll. Vi se, huru det röda — det är universitetets skogar — åtskiljes på sina ställen av långa, smala räckor, vilka på samma gång de påfordra stängsel i viss utsträckning, medföra svårigheter beträffande bevakningen och därmed också minskade möjligheter till ett fullt rationellt utnyttjande av skogstillgångarna. Nu är det meningen att, i den mån det låter sig göra, till rimligt pris förvärva de skogar, som på detta sätt ligga emellan och åtskilja universitetets skogar. Det borde väl ur alla synpunkter anses såsom en förmånlig och förståndig placering. Men med 40,000 kronor om året kommer man sannnerligen icke till några överdådiga resultat och ännu mindre med 34,000 kronor på en gång, som äro avsedda att räcka för hela den tid, som lönestaten skulle gälla. Hur länge det blir, vet man inte, men det kan ju vara av intresse att veta, att den nuvarande staten räckt sedan 1908, alltså 15 år. Anser man, att denna skall räcka lika länge, blir det 2,000 om året, det vill säga detsamma som ingenting.

Jag kan ju möjligen också nämna, att det först är på senare tiden — för 15—20 år sedan — som man börjat lägga om driften och lägga om inköpen, så att de skulle passa för en sådan rationell anordning med avseende på Uppsala universitetets skogar. Inom Uppsala universitetets drätselnämnd var det en högt aktad ledamot av denna kammare, som först väckte tanken på, att universitetet borde på detta sätt ordna sin kapitalplacering för framtiden. Det var dåvarande professor Trygger, som var medlem av drätselnämnden. Tanken togs upp och utvecklades, jag höll nästan på att säga till fulländning, dock så långt, som det var möjligt, av min högt värderade företrädare i ämbetet, dåvarande kanslern greve Wachtmeister, som icke blott i egenskap av stor skogsägare utan även i egenskap av förutvarande chef för domänstyrelsen var ofantligt insatt i och sakkunnig rörande dessa förhållanden. Det var han, som lät göra upp en ordentlig hushållningsplan för det hela och även ordnade det så, att den överåriga skogen, som fått skada på träden o. d. skulle avverkas utöver den årliga avverkningsplanen och av vad som på det sättet flöt in skulle bildas en fond för inköp av växtlig ungskog. Med hjälp av denna fond har en hel del inköp skett för att avrunda ägorna. Men efter den plan, som nu föreligger, komma inga sådana medel att stå till universitetets förfogande, ty i planen för staten upptagas alla av skogarna inflytande medel, även av sådana avverkningsprodukter, såsom inkomster för denna lönestat och universitetet får sålunda icke annat än dessa 40,000 kronor om året att röra sig med för sådana utomordentligt viktiga inköp, som det här är fråga om.

Dessa inköp ske icke slumpvis och så, att man betalar något orimligt, utan vid sådana tillfällen, då av en eller annan anledning en sådan skogslott, som ligger väl till för universitetets ändamål, är till salu. Säljarna veta, att det tjänar ingenting till att försöka driva upp prisen över hövan, ty universitetet har i detta avseende mycket väl reda på vad som skall betalas och kan betalas, och dess skogschef är av alla erkänd såsom en synnerligen framstående person.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)*

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

Jag kan icke inse annat, än att alla skäl tala för, att universitetet får behålla dessa 40,000 kronor, som bliva placerade på sådant sätt, att de komma staten till godo genom den ökade avkastning de lämna, en placering, som motsvarar ett statsekonomiskt syfte på lång sikt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Nilsson, Petrus**: Med anledning av föregående ärade talarens, universitetskanslerns, yttrande, vill jag ytterligare fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på det förhållandet, att om nu staten godkännes, sådan den är av utskottsmajoriteten tillstyrkt, så kommer sannolikt icke riksdagen att få taga ställning till denna fråga under kommande år. Om nu återigen reservanternas förslag bifalles, så kan ju, sedan det belopp, som nu finnes i fonden, är använt, Kungl. Maj:t inkomma med begäran om nytt anslag för detta ändamål och riksdagen får då ytterligare taga ställning till denna fråga. Men om det föreliggande utskottsförslaget godtages, kommer en systematisk avsättning av pengar till stånd och kanske även en systematisk plan för utvidgning av universitetets skogar.

Jag ber ytterligare en gång, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Swartz**: Skall varje gång det blir frågan om inköp av en eller annan skogsslott för universitetets räkning, den frågan dragas inför Kungl. Maj:t och till på köpet inför riksdagen, befarar jag, att det inte blir några skogsköp alls, ty så länge vänta nog icke de, som ha skog att sälja, utan det är aldeles klart, att man måste ställa belopp till förfogande för ändamålet utan att vare sig tänka på att ändra staten, vilket ju skulle bliva mycket olyckligt att göra varje år, eller också underställa varje fråga Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr C. P. V. Nilsson i Gränebo m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Petrus*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr C. P. V. Nilsson i Gränebo m. fl. vid punkten avgivna reservationen. *Ang. ny stat för Uppsala universitet.*

(Forts.)

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 41.

Herr talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Punkterna 70—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkterna 83—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 99.

Lades till handlingarna.

Punkterna 100—116.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 117.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t funne skäligen bestämma.

Anslag till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr S. Lööbeck väckt motion (nr 57), däri, bland

Anslag till
samlingar och
laborationer
vid tekniska
högskolan.
(Forts.)

annat, hemställt, att riksdagen, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition rörande tekniska högskolan, måtte anslå för »samlingar och laborationer» 150,000 kronor.

Utskottet hade i nu ifrågavarande punkt av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Lübecks berörda motion i nu förevarande del, i vad densamma härutinnan skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t funne skäligt bestämma.

Enligt en vid punkten fogad reservation hade herr *O. U. B. Olsson* ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Lübecks berörda motion i nu förevarande del, till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t funne skäligt bestämma.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Egentligen är det icke jag, som skulle föra talan här, utan det skulle vara representanter för näringslivet, och att jag reserverat mig på denna punkt alldeles ensam är icke i någon uppbläst förhoppning, att jag skulle på något sätt mot det för övrigt enhälliga statsutskottet kunna inverka på kammaren. Men jag vill gärna, att näringslivets män här ändå skola ha tillfälle att taga ståndpunkt, och därför ansåg jag min reservation kunna vara av någon betydelse.

Det är ju på det sättet i alla resonemang, när det gäller vår ekonomi, vårt näringsliv och statens anslag, att man utgår ifrån två premisser. Den ena är, att vårt näringsliv befinner sig i ett nödläge, att våra exportindustrier med flera, ha oerhörda svårigheter att kunna klara sig i konkurrensen med andra länder. Den andra premissen är, att all möjlig sparsamhet bör iakttagas på alla områden och icke minst, när det gäller statens medel. Konklusionen i detta fall från Kungl. Maj:t och statsutskottet följer då sålunda, att på grund av dessa allmänna ekonomiska svårigheter måste vi skapa sämre ingenjörer än vi gjort förut. Jag tycker, att den slutsatsen icke är riktig. Jag anser, att näringslivets nödläge och de dåliga förhållandena o. s. v., icke såsom någon nödvändig slutsats åtminstone böra föra med sig krav på skapande av sämre ingenjörer. Det borde snarare, tycker jag, vara tvärtom.

Här förekomma nu sedan två år tillbaka debatter i kamrarna om anslagen till materielutrustning för tekniska högskolan och till dess samlingar och laborationer. Vid 1922 års riksdag begärde tekniska högskolan 250,000 kronor i anslag. Kungl. Maj:t kunde icke tillmötesgå detta krav på grund av de ekonomiska förhållandena, utan Kungl. Maj:t ansåg, att det högsta man kunde sträcka sig till var 150,000

kronor. Vad sade då riksdagen 1922? Jo, riksdagen tog på sig en mycket barsk uppsyn mot tekniska högskolan och sade: Vi tycka, att tekniska högskolan bör veta, hurudana tiderna äro, och att tekniska högskolan måste sänka sina anspråk snarare än höja dem. Och för att riktigt understryka för tekniska högskolan betydelsen därav, sänkte riksdagen utan någon som helst annan motivering det av Kungl. Maj:t såsom nödigt befunna anslaget 150,000 kronor till 130,000. Nu har tekniska högskolan tagit ad notam riksdagens barska uppsyn från i fjol. Lärarrådet, den ansvariga myndigheten vid tekniska högskolan, har gjort beräkningar över vad som behöves för den tekniska undervisningen och sänkt anspråken från år 1922 med 35,000 kronor samt därvid således kommit till en summa av ungefär 215,000 kronor. Vad säger Kungl. Maj:t om den saken? Jo, nu i år visar också Kungl. Maj:t en barsk uppsyn i överensstämmelse med vad riksdagen gjorde förra året och dekreterar, att 215,000 kronor äro en orimlig summa. Departementschefen säger, att förra årets anslag, som han nödgades föreslå till 150,000 kronor, kan han tyvärr icke vara med om i år utan föreslår riksdagen att bevilja allenast 100,000 kronor. Så kommer statsutskottet med sitt utlåtande till kammaren, och vad säger då detta utskott? Jo, utskottet bibehåller sin uppsyn från år 1922 och säger ungefär på samma sätt: »Utskottet har ej kunnat undgå uppmärksamma de stora krav, som i förevarande avseende resas från högskolans sida. Det rådande tidsläget synes emellertid böra mana tekniska högskolan att i likhet med andra tekniska och vetenskapliga institutioner söka underkasta sig de inskränkningar, som av förhållandena nödvändiggöras.» Som om tekniska högskolan icke gjort detta! Jag tycker, att när tekniska högskolan sänkt sitt krav från föregående år med 35,000 kronor, behöver den icke precis få en sådan här läxa en gång till.

I andra kammaren har herr Lübeck väckt en motion, som går ut på det i och för sig blygsamma kravet, att tekniska högskolan för nästa år skulle få det anslag, som Kungl. Maj:t ansåg nödigt att tillstyrka i fjol, nämligen 150,000 kronor. I statsutskottet vågade jag icke ens gå så pass långt som man gjort i denna i och för sig blygsamma motion utan måste begränsa mig till att tillstyrka vad riksdagen själv i fjol ansåg nödigt. Vad har utskottet för skäl att i år anse, att 100,000 kronor kunna räcka, när riksdagen i fjol sade, att man åtminstone finge anslå 130,000? Utskottet har inga sakliga skäl alls, utan säger bara: ja, när Kungl. Maj:t utan anförande av några sakliga skäl kunnat sänka beloppet från 130,000 kronor till 100,000 kronor, kan väl också riksdagen göra det — och så ger man den lilla skrapan åt tekniska högskolan för att söka uppfostra den, skulle jag tro, till att ett annat år komma med ännu mindre anslagskrav. Jag får nu säga, att jag icke kan dela statsutskottets synpunkter i fråga om den ansvariga myndigheten hos vår högsta anstalt för utbildning av den tekniska sakkunskapen här i landet. Jag förutsätter verkligen, att denna högskolas lärarråd handlar under ansvarskänsla. Jag förutsätter också att man gått ned så långt som möjligt, något som jag också tycker framgå av deras beräkningar.

*Anslag till
samlingar och
laborationer
vid tekniska
högskolan.
(Forts.)*

Anslag till
samlingar och
laborationer
vid tekniska
högskolan.
(Forts.)

Följaktligen har jag icke velat stillatigande bevittna en nedskärning utan några som helst framförda skäl. Är det emellertid så, att representanterna för näringslivet här i kammaren anse, att en av de rätta vägarna för höjandet av vårt näringslivs tillstånd för närvarande är att vidtaga sådana åtgärder, att ingenjörsutbildningen därigenom skulle bliva sämre, skall jag icke besvara kammaren vidare i detta avseende. Då är det ju möjligt, att jag har orätt, och då skall jag lugnt och stillatigande avvakta resultatet av denna synpunkts tillämpning.

Jag ber, herr talman, att tills vidare få yrka bifall till min reservation.

Herr **Bergqvist**: Jag skall icke visa någon »barsk uppsyn» mot den ärade talaren och ej heller mot tekniska högskolan, men jag anser mig likvisst böra säga några ord till försvar för utskottets ståndpunkt.

Givetvis skulle varje ledamot av statsutskottet hava önskat att kunna föreslå så stora anslag som möjligt till alla läroanstalter och ej minst till tekniska högskolan. Utskottet kan ingalunda klandra vederbörande lärare vid denna anstalt för att de ställt sina krav på ett sådant sätt, att de förefintliga behoven måtte kunnat fullt tillgodoses. Då det emellertid gäller anslag, är det den hårda nödvändigheten, som måste fälla utslaget i så många frågor, och så även här. Vi leva för närvarande i sådana förhållanden på det finansiella området, att vi måste iakttaga den största sparsamhet. Det har varit detta som dikterat såväl Kungl. Maj:ts som utskottets ståndpunkt i denna fråga.

Nu sker verkligen nedskärningen icke heller så avskräckande kraftigt, om man besinnar, att högskolan för ifrågavarande ändamål år 1920 endast beviljades 75,000 kronor och år 1921 allenast 110,000 kronor. Om nu summan minskas från i fjol beviljade 130,000 kronor till 100,000 kronor, är det anslag, som nu beviljas, dock väsentligt högre, än det som beviljades år 1920.

Med beklagande av att vi icke kunna tillgodose alla de krav, som väl i och för sig kunna vara berättigade, ber jag likvisst att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr O. U. B. Olsson vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Enär herr statsrådet *Linders* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, avbröts nu behandlingen av det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: *Anslag till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan.* (Forts.)

nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser;

nr 161, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift;

nr 183, angående rörelsekapital för statens domänverk;

nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus; samt

nr 189, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 8.

Punkterna 118—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

Punkterna 124—132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

Lades till handlingarna.

Punkterna 134—174.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 175.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Ang. understöd åt vissa enskilda småskoleseminarier.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *T. Ström* m. fl. väckt motion (nr 96), däruti hemställts, att riksdagen måtte besluta att till understöd åt *L. A. Cederboms* småskoleseminarium i Skara anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

Ang. understöd åt vissa enskilda småskoleseminarier.
(Forts.)

a) till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva,

b) avslå herr Ströms m. fl. berörda motioner.

Reservation hade avgivits av herr *G. A. Johanson* i Hallagården, vilken ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Ströms m. fl. berörda motion till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm och *L. A. Cederboms* seminarium i Skara anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 5,000 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Herr **Ström**: Herr talman! När 1919 års riksdag beviljade anslag till enskilda småskoleseminarier, skedde detta med ett uttryckligt framhållande av att det var ett provisorium dels för att lindra dyrtidens tryck och dels för att lämna landstingen tillfälle att ordna sina seminariefrågor. Det gällde då *G. V. Uléns* seminarium i Borås, *L. A. Cederboms* seminarium i Skara och *Alma Detthows* seminarium i Stockholm. Älvsborgs län har ordnat sin seminariefråga så till vida, att beslut fattats om att ett seminarium skall upprättas; det enda län som återstår är alltså Skaraborgs län. Vi hava inom landstinget i vårt län ofta haft saken uppe till behandling. I följd behandlades frågan vid ett gemensamt möte mellan representanter för förvaltningsutskotten i landstingen inom Älvsborgs, Skaraborgs och Bohus län. Vid detta möte, som hölls i Vänersborg, dryftades frågan, huruvida man icke borde upprätta ett gemensamt seminarium för de tre landstingsområdena. Överläggningarna resulterade däri, att något gemensamt seminarium för de tre länen icke ansågs böra ifrågakomma. Det uttalades tvärtom att varje län för sig borde ordna saken. Nu återstår som sagt endast Skaraborgs län. Vi hava tänkt oss att i Skara få de lokaler, som eventuellt komma att bliva lediga, i nuvarande gamla folkskoleseminariet, då statens nya dubbelseminarium där bliver uppfört. Följaktligen har landstinget icke kunnat låta frågan avancera längre, då landstinget tänkt realisera saken på detta sätt.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande sagt, att det icke är troligt, att Skaraborgs län hinner få sin seminariefråga ordnad för läsåret 1923—1924. Skulle så icke bliva fallet, utan *L. A. Cederboms* privata småskoleseminarium komme att fortsätta sin verksamhet även under sagda läsår, har överstyrelsen för sin del ingenting haft att invända emot att detta seminarium jämte *Detthowska* seminariet tillerkännas anslag även för läsåret 1923—1924. Departementschefen har emellertid avstyrkt anslaget och endast förordat dylikt anslag till *Detthowska* seminariet i Stockholm. Man gör sig då den frågan, vad orsaken kan vara att detta seminarium skall bliva i tillfälle få statsanslag och icke *Cederbomska*

seminariet i Skara. Det kan ju hända, att man från utskottshåll kan lämna någon upplysning om orsaken till att det ena seminariet blivit mera gynnat än det andra.

Jag vill med dessa ord hava sagt, att man i Skaraborgs län icke står oförstående inför spørsmålet att lösa seminariefrågan därstädes, utan landstingets förvaltningsutskott tvärtom vid åtskilliga tillfällen under de senaste åren diskuterat saken. Det har visserligen icke kommit längre, än att man är kvar på diskussionsstadiet. Vi komma naturligtvis att fortast möjligt ordna vår seminariefråga, men intill dess vi fått frågan ordnad, har jag tänkt att genom min m. fl. motion få statsbidrag, icke såsom tidigare med 4,000 kronor utan med allenast 2,500 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Johanson i Hallagården avgivna reservationen, som går ut på att denna hjälp bör lämnas såväl åt Detthowska seminariet i Stockholm som åt L. A. Cederboms seminarium i Skara.

Herr Bergqvist: Det torde nog förhålla sig så, att Cederboms småskoleseminarium i Skara är i behov av understöd, men då detta seminarium i själva verket tjänstgör såsom ett länsseminarium, är det riktigt, att det understöd, seminariet behöver, lämnas av landstinget och ej av staten. Andra landsting hava ju själva fått ordna sina anstalter för utexaminerande av småskollärarinnor, och det bör även landstinget inom Skaraborgs län göra. Men intill dess det nu kan bli något landstingsseminarium i nämnda län, torde det vara principiellt riktigt, att landstinget övertager skyldigheten att understödja seminariet med de kontanta medel, som kunna erfordras för uppehållet av dess verksamhet. Att riksdagen några år beviljat anslag för privata småskoleseminarier har berott på de exceptionella förhållanden, som rått under dessa år, men nu böra givetvis dessa anslag upphöra.

På den fråga, som den föregående talaren framställde, nämligen vilken orsaken kunde vara till att statsutskottet tillstyrkt anslag till Detthowska seminariet i Stockholm, men icke till seminariet i Skara, får jag genmäla, att orsaken är den, som jag förut sagt, att seminariet i Skara verkar som ett länsseminarium, under det att det i Stockholm förlagda seminariet icke är ett länsseminarium utan ett seminarium för hela Sverige. Stockholms stad har ingen som helst förpliktelse eller något intresse av att understödja detta seminarium, då staden icke använder några småskollärarinnor. De lärarinnor, som utexamineras från detta seminarium, gå ut till olika bygjder i hela landet. Därför är det principiellt riktigt, att det understöd, som finnes behövt till detta seminarium, utgår från staten.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström: För att kammarens ledamöter icke skola leva i den tron, att vi uraktlåt lämna bidrag till seminariet i Skara från Ska-

Ang. understöd åt vissa enskilda småskoleseminarier.
(Förts.)

Ang. understöd åt vissa enskilda småskoleseminarier.
(Forts.)

raborgs läns landsting, ber jag att få lämna den upplysningen, att föregående års landsting beslutat anslå 5,000 kronor till detta seminarium och därutöver 800 kronor för inköp av material, som skall bliva landstingets egendom, då man kommit så långt att seminariefrågan blivit ordnad. Det bidrag landstinget sålunda lämnat för innevarande läsår, utgör sammanlagt 5,800 kronor.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr G. A. Johanson i Hallagården vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 176—203.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till stipendier åt elever vid folkhögskolor.

Punkten 204.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att uppföra det ordinarie anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor såsom reservationsanslag med ett belopp av 140,000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 40,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *B. Eriksson* i Grängesberg och *S. Bengtsson* i Norup väckt motion (nr 113), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan förändring av ordinarie reservationsanslaget å 8:de huvudtiteln till stipendier åt elever vid folkhögskolor och av anslaget till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor, att anslaget bleve förslagsanslag; eller alternativt att riksdagen måtte besluta höja anslaget till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor från i propositionen begärda 40,000 kronor, med 60,000 kronor till 100,000 kronor.

Utskottet hade i den under behandling varande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts berörda förslag och herrar Erikssons och Bengtssons förevarande motion,

a) uppföra det ordinarie anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor såsom reservationsanslag med ett belopp av 140,000 kronor;

b) till förstärkande av nämnda reservationsanslag anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 80,000 kronor.

Herr **Wigforss**: Jag begärde ordet för att fästa kammarens uppmärksamhet på *en* sida av denna punkt, som icke direkt berör anslagets storlek och mycket lätt kan förbises och som statsutskottet säkerligen icke fäst vederbörligt avseende vid. Den är emellertid av den betydelse för folkhögskolans framtid, att jag anser att det är nödvändigt att kammaren åtminstone ett ögonblick får tillfälle att fundera på saken.

Anslag till stipendier åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

Anslagen till elevstipendierna i folkhögskolorna gå ut efter vissa bestämda grunder. I år har föreslagits att de för obemedlade elever skola utgå med högst 30 kronor i månaden och för mindre bemedlade elever med högst 15 kronor i månaden. Så långt är allt någorlunda väl beställt. Men så kommer därtill, att dessa anslag äro gjorda till reservationsanslag. Detta betyder, såsom vi veta, att de icke kunna överskridas. Om det skulle hända, vilket man ju icke kan vara säker på, att antalet lärjungar i folkhögskolorna och lantmannaskolorna av någon anledning ökades — något som i och för sig är mycket önskvärt — kan detta leda till att anslaget för var och en av dessa elever icke blir så stort som man har beräknat. Detta är icke någon frihandsteckning, utan dessa risker hava i år visat sig föreligga i allra högsta grad. Förra årets anslag för obemedlade utgjorde 35 kronor i månaden. Det visade sig sedermera, att beräkningarna slogo fel med hänsyn till antalet lärjungar, och följdén blev den, att dessa folkhögskoleelever i år komma att få högst 22 kronor i månaden.

Nu har emellertid förstärkningsanslaget till följd av en av herrar Bengtsson i Norup och Eriksson i Grängesberg väckt motion föreslagits skola höjas från 40,000 kronor till 80,000 kronor. Det är mycket möjligt att utskottet räknat rätt, då utskottet ansett att detta belopp bör vara tillräckligt för att fylla behovet med de beräkningsgrunder som äro antagna, nämligen 30 kronor för obemedlade elever och 15 kronor för mindre bemedlade. Men här kvarstår hela den svårighet som ligger däri att detta icke kan med bestämdhet förutses. Detta betyder, att när eleverna skriva till folkhögskolornas styrelser och fråga, huru mycket de kunna erhålla i stipendier, kunna styrelserna icke svara någonting. Om de vilja vara ärliga kunna de allenast säga, att stipendierna av riksdagen beräknas till 30 kronor i månaden för obemedlade elever, d. v. s. till 180 kronor för kursen i sin helhet. Men erfarenheten från i år har visat, att detta kan slå fel så mycket som ända upp till 80 kronor per kurs. Den, som känner till eleverna vid folkhögskolorna i vårt land, vet mycket väl, att en tia eller några tiar betyda ofantligt mycket för dem. Då sänkningen uppgår ända till nära 100 kronor måste detta verka i allra högsta grad avskräckande för dem.

Det förhållandet, att detta anslag är ett reservationsanslag och icke såsom tidigare ett förslagsanslag, har jag här velat för kammaren påpeka. Folkhögskoleinspektören har i sista numret av folkhögskolornas tidskrift meddelat, att lantbruksstyrelsen och skolöverstyrelsen gjort utredning rörande detta behov och kommit till ett resultat, varpå jag i övrigt icke skall närmare ingå men som slutar med att det för folkhögskolor och lantmannaskolor är alldeles nödvändigt, att detta anslag göres

Anslag till
stipendier åt
elever vid
folkhög-
skolor.
(Forts.)

till ett förslagsanslag, för att man verkligen skall kunna få elever till skolan och på förhand kunna beräkna vad de komma att få. Risken av att göra detta anslag till ett förslagsanslag är, såvitt jag förstår, synnerligen liten i ekonomiskt hänseende. Det belopp, som skall utgå till varje elev, beräknas ju efter de av Kungl. Maj: t fastställda grunderna, d. v. s. 30 kronor i månaden för obemedlade och 15 kronor i månaden för mindre bemedlade. Antalet folkhögskolor är känt och den felmarginal, inom vilken beräkningarna kunna falla, är icke stor. När nu utskottet gått med på den faktiska höjningen, kan det ju endast komma att slå fel på några tusentals kronor eller låt oss säga 10,000 kronor, och detta då endast och allenast som en följd därav, att flera elever strömmat till, än vad man beräknat. Man kan inte underlåta att säga sig att skolorna äro till för elevernas skull och icke vare sig för lärarnas eller institutionernas egen skull. På dessa lärare och institutioner offrar staten årligen 905,000 kronor, tror jag. Det är de fasta kostnaderna, som under alla förhållanden utgå, vare sig man har några elever eller inte. Att då sätta en spärr, som hindrar utvecklingen av elevantalet, för vilket skolan är till, förefaller ej vara skäligt för denna lilla risk att möjligen få ge ut några tusen kronor mera.

Det finns emellertid ingen reservant inom statsutskottet, och om jag icke får understöd från något håll i kammaren skall jag icke framställa något yrkande. Det förefaller mig emellertid som om det borde finnas många för folkhögskolorna och lantmannaskolorna intresserade medlemmar i denna kammare, och att man från deras sida kunde få höra, huruvida det icke vore rimligt att i denna punkt göra anslaget till förslagsanslag, även med risk att det belöpte sig till ytterligare några tusen kronor.

Herr **Bergqvist**: Jag undrar, om inte den ärade talarens anförande vilar på ett förbiseende dels av vad som redan under föregående år förekommit i denna sak, dels av vad som förslagits vid denna riksdag. Så vitt jag förstod den ärade talaren rätt, ville han föreslå, att det till 80,000 kronor beräknade anslaget skulle göras till ett förslagsanslag.

Vad beträffar anslaget på 80,000 kronor, får jag säga, att det torde vara utslutet att så kan ske, ty det föreligger icke något förslag i sådan riktning vid denna riksdag. Varken Kungl. Maj: t eller motionärerna förutsätta något sådant. Däremot finnes ju i herrar Bengtssons och Erikssons motion ett alternativ, enligt vilket man skulle göra det ordinarie anslaget på 140,000 kronor till förslagsanslag, men detta alternativ är framställt under förutsättning att förstärkningsanslaget skulle bli endast 40,000 kronor. Det är sålunda en alternativ hemställan. Utskottet har valt det senare alternativet, fastän utskottet icke tagit hela det belopp, som motionärerna begärt.

Jag tror inte, att det är mycket lönande att taga upp en diskussion om denna sak, ty som den ligger finns knappast någon möjlighet att framföra några bärande motiv för en ändring i utskottets förslag. Det enda skulle vara om någon uppträdde och begärde, att reservationsan-

slaget skulle höjas exempelvis till det belopp, som motionärerna föreslagit. Detta kan ju gå för sig, men jag tror, man kan förutsätta, att förslaget är så pass väl avvägt med hänsyn såväl till behovet som till rådande finansiella läge, att riksdagen gör rättast i att taga utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, får yrka bifall.

Anslag till stipendier åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

Herr **von Sneidern**: Jag skall be att få på det allra livligaste instämna i det anförande, som hållits av herr Wigforss. Jag tror, att var och en, som haft något att göra med våra folkhögskolor och lantmannaskolor, måste vara ense med oss om att denna fråga är av mycket stor betydelse för skolorna och att man icke kan gilla statens tillvägagångssätt härvidlag. De fattiga ynglingar, som man försöker föra till dessa skolor, kunna icke undgå att få det intrycket, att de verkligen skola komma i åtnjutande av det stipendiebelopp, som fastställts. Visserligen har det fastställts som ett maximibelopp, men de kunna icke undgå att tro, att de skola erhålla maximibeloppet. Om det sedan kommer ett bakslag på grund av att det är för många sökande och beloppen nedprutas så mycket, som varit förhållandet i år, måste man inse, att den situation som de komma i, för dem är mycket allvarlig.

När man ser det sätt, på vilket statsutskottet avvisat denna fråga, finner man, att formalismen gått något för långt och att det skulle vara önskvärt att verkligen något mera mänskliga synpunkter lades på frågan. Statsutskottet säger blott, att det av budgettekniska skäl icke kunnat gå med på förslaget. Ja, men det finns verkligen andra budgeter än statsbudgeten. Var och en av dessa fattiga ynglingar har sin budget, och den kommer säkerligen att mera svårt beröras av en nedsättning av 40 procent på inkomsterna, sådan som den i år företagna, än statsbudgeten skulle, om det händelsevis skulle gå åt, som herr Wigforss sade, tiotusen kronor mera på detta anslag.

Samma förhållande gäller rörande lantmannaskolorna. Man svarar de sökande, att de kunna ha förhoppningar att få så och så stora stipendier, och så blir resultatet, att de få mycket mindre. Dessa gossar ha verkligen inte samma uppfattning om vikten av skillnaden mellan reservationsanslag och förslagsanslag, som statsutskottet har. Vi här i riksdagen måste ju hålla skillnaden klar, men då det finns någonting, som heter förslagsanslag, som man måste laborera med så ofta, tycker jag man bör använda det i detta fall, då det skulle bli till så direkt nytta, som här framhållits, för dessa ynglingar och flickor.

Innan herr Wigforss uppträdde, funderade jag verkligen på att icke göra något yrkande, men rikta en vädjan till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, då jag ser honom närvarande, att ett annat år verkligen allvarligt överväga, huruvida det inte skulle vara möjligt att göra anslaget till förslagsanslag. Ty jag kan försäkra herr statsrådet, att frågan är av stor betydelse för dessa skolor. När saken emellertid nu på detta sätt dragits upp, kan jag inte underlåta att göra ett försök, att förmå kammaren och riksdagen, att redan i år beakta detta viktiga spörsmål.

Anslag till
stipendier åt
elever vid
folkhög-
skolor.
(Forts.)

Jag tillåter mig därför att yrka, att det ordinarie anslaget under denna punkt upptages som förslagsanslag och icke såsom reservationsanslag.

Herr **Olsson, Oscar**: Det var inom statsutskottet många, däribland jag, som hade velat gå den väg, som herrar Wigforss och von Sneidern velat försöka. Jag begärde ordet med anledning av att ordföranden på utskottets andra avdelning framhöll de formella svårigheter, som skulle möta vid ett beslut här i kammaren. Jag tror inte, att dessa formella svårigheter betyda någonting. Beträffande staten betyder det ingenting, om vi taga det förslag, som framlagts av herr von Sneidern. Herr Bergqvist anmärkte emellertid, att i motionen icke begärts, att förstärkningsanslaget skulle få karaktären av förslagsanslag, och att den punkten således icke kan tagas upp. Det är riktigt, men det betyder ju ingenting, om yrkandet ställes så, att det ordinarie anslaget får förslagsanslags karaktär. Detta yrkande ligger inom motionens ram, och herr von Sneiderns förslag kan alltså, så vitt jag förstår, mycket väl antagas.

Ja men, säger herr Bergqvist, det var ett alternativt förslag i motionen. Däri begärdes, för den händelse det ordinarie anslaget karaktär ändrades till förslagsanslag, ingen höjning i förstärkningsanslaget. Det är alldeles riktigt, men vad gör det riksstaten eller budgeten, om det står 80,000 kronor eller 40,000 kronor i fråga om ett förslagsanslag högst? Gå inte de 80,000 kronorna åt, så faller ju överskottet tillbaka till statskassan. Det betyder sålunda inte det bittersta ifrån någon synpunkt, om det står 40,000 eller 80,000 kronor, när det gäller förstärkningsanslaget.

Jag kan sålunda inte finna, att de formella svårigheter, som herr Bergqvist framförde emot herr Wigforss, föreligga, sedan herr von Sneidern givit förslaget den formulering, det fick.

Herr **Kvarnzelius**: Herr greve och talman! För min del måste jag på det bestämdaste avråda kammaren från att slå in på den väg, som här föreslagits, och göra ett anslag av denna beskaffenhet till förslagsanslag. Sedan vi nu fått en gruppering av de olika anslagen under olika karaktärer av bestämda anslag, förslagsanslag och reservationsanslag, är det väl skäl i att vi upprätthålla de grundsatser, på vilka denna gradation av anslagens karaktär bygger. Alla de anslag, som äro av beskaffenhet, att man måste med medel ur dem täcka kostnaderna för av staten åtagna förpliktelser, måste göras till förslagsanslag. Så är t. ex. i allmänhet fallet med löner, mathållning, fouragering och dylikt, med bränsle och lyse, men icke ens i alla dessa fall har riksdagen velat gå med på att göra anslagen till förslagsanslag, utan vid de anslag, där man vill särskilt hålla på att sunda hushållningsprinciper skola tillämpas, har man likväl gjort anslaget till reservationsanslag, d. v. s. till ett anslag av den beskaffenheten, att det icke kan över-skridas. Att här lämna i myndigheternas händer att utan riksdagens

åtgörande eller kontroll i hur stor utsträckning som helst utdela stipendier av detta slag på ett område, där staten icke har några genom beslut åtagna förpliktelser att fylla, det skulle väl vara det rena lättsinnet. Det kan väl inte gärna bli tal om att riksdagen här på rak arm skulle förvandla ett anslag av denna beskaffenhet till ett förslagsanslag. Jag kan inte gärna tänka mig möjligheten av ett sådant beslut, och jag är i högsta grad förvånad över att gamla erfarna riksdagsmän kunna komma fram med ett yrkande i den riktningen. Vill man hjälpa folkhögskolorna, finns det endast den vägen att gå, att man höjer anslaget. Ett yrkande i den riktningen kan måhända vara motiverat. Att göra anslag av denna beskaffenhet till förslagsanslag, kan jag däremot inte tänka mig möjligheten av.

Jag tillåter mig för närvarande yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Sneidern: Jag tror inte, att statsutskottets ordförande med alla dessa formella betänkligheter kan komma ifrån att de nackdelar, som äro förenade med det nuvarande tillståndet, äro så stora, att man måste åvägbringa en ändring. Emellertid var det med glädje, jag till sist hörde honom säga, att en höjning av anslaget kan vara på sin plats, och på grund av de formella betänkligheter, som framförts, skall jag be att få ändra mitt yrkande därhän, att i sista punkten, d. v. s. mom. b, siffran 80,000 ändras till 96,000. Det är att hoppas, att man därigenom kommer till samma resultat, som herr Wigforss och jag åsyftat att vinna genom en förändring av anslaget natur, och det innebär ju icke någon ökning i statens utgifter, ty maximisiffran för stipendierna är given.

Herr Olsson, Oscar: Jag skall be att endast få lämna en upplysning, som kan ha inflytande på saken. Om kammaren tar herr von Sneiderns nu framlagda förslag, ökas inte budgeten, vad åttonde huvudtiteln beträffar, över Kungl. Maj:ts förslag, ty så som budgeten föreligger i statsutskottets förslag är en besparing på över 50,000 kronor gjord. Slutsumman är således, även om herr von Sneiderns förslag går igenom, mindre än den, Kungl. Maj:t beräknat.

Herr Wigforss: Då denna fråga är av synnerligen stor vikt för folkhögskolorna, skall jag be att få säga ett enda ord till herr Kvarnzelius. Då man här i riksdagen bestämmer ett anslags natur, måste man väl ta hänsyn till hur det kommer att verka i praktiken. Då herr Kvarnzelius säger, att han inte kan förstå, hur gamla riksdagsmän kunna komma fram med sådana yrkanden som att detta anslag skulle göras till ett förslagsanslag, så kan jag gemmäla: Jag förstår mycket väl, att en gammal statsutskottsledamot och ordförande i utskottet kan komma till den åsikten, att de formella hänsynen äro viktigare än de praktiska. Men då man vet, att denna formalitet faktiskt kan komma att driva tiotal efter tiotal av de bästa eleverna bort från skolorna, får

Anslag till stipendier åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

*Anslag till
stipendier åt
elever vid
folkhög-
skolor.*
(Forts.)

man väl säga, att i verkligheten är det skälet för att göra anslaget till ett förslagsanslag så starkt, att det måste övervinna de formella betänkligheterna, i synnerhet som man ju vet hur många folkhögskolor vi ha, så att mängden av understöd inte kan stiga hur högt som helst och då stipendiernas storlek bestämmes efter fasta grunder. Stipendiernas antal kan icke stiga mycket över det nuvarande, därför att vid många folkhögskolor praktiskt taget varenda lärjunge är mindre bemedlad eller obemedlad och marginalen således är mycket liten.

För denna gång skall jag emellertid mycket gärna förena mig med herr von Sneidern i yrkande om en höjning av anslaget, vilket i realiteten kan åstadkomma en rättelse, fastän det icke undanröjer de mycket svåra psykologiska olägenheterna av det nuvarande tillståndet.

Herr **Bergqvist**: Det ordinarie anslaget till stipendier under denna punkt har förut varit ett förslagsanslag, men riksdagen har funnit, att det icke gick för sig att bibehålla det som sådant utan i stället gjort det till ett fixt anslag och uppfört ett reservationsanslag såsom förstärkningsanslag därtill. Nu hade Kungl. Maj:t föreslagit, att detta förstärkningsanslag skulle sättas till 40,000 kronor, men så inkommo några motionärer med förslag om att det skulle höjas till 100,000 kronor. Motionen mötte förståelse i utskottet, men man tyckte ändå, att om man stannade vid ett belopp, som var dubbelt så stort som det av Kungl. Maj:t föreslagna, man hade gått ganska långt.

För min del får jag säga, att stipendierna vid folkhögskolorna äro, trots den företagna sänkningen i maximibeloppet, ganska rundligt tilltagna i jämförelse med de stipendier, som utdelas vid seminarierna. Folkhögskolorna ha varit mycket bättre ställda i detta avseende, och trots en föreslagen nedsättning med fem kronor i månaden äro ju stipendierna icke så obetydliga.

Beträffande den besparing, som kan ske på huvudtiteln, har herr Oscar Olsson upplyst om att, även om det av herr von Sneidern framställda yrkandet går igenom, man ändå inte överskridit vad Kungl. Maj:t beräknat. Man får emellertid komma ihåg, att huvudtiteln inte är slutbehandlad ännu. Åtskilliga saker ha ställts på avbidan, och hur den slutliga redovisningen kan ställa sig, det vet man ännu ingenting om.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr **von Sneidern**: Blott ett ord till herr Bergqvist. Herr Bergqvist yttrade, att riksdagen funnit, att »det inte gick för sig» att bibehålla detta anslag såsom förslagsanslag. Men detta berodde väl antagligen just på formella betänkligheter inom statsutskottet. Nu har man ute i landet fått klart för sig de synnerligen svåra följderna av att riksdagen i detta fall gick in på statsutskottets förslag, och det är mot dessa följder, man nu reagerar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, att det i mom. b) avsedda anslaget bestämdes till 96,000 kronor; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Anslag till stipendier åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

Herr *Wigfors*s begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 204, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, att det i mom. b) avsedda anslaget bestämmas till 96,000 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 53.

Punkterna 205—242.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 243.

Lades till handlingarna.

Punkterna 244—251.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 252.

Lades till handlingarna.

Punkterna 253—280.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 281.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner i fråga om inrättande av en central frökontrollanstalt samt om fastställande av licensavgifter för införsel av vissa slag utav frö, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

Utskottets hemställan bifölls.

nr 17, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion, nr 66, om skrivelse till Konungen angående ett successivt genomförande av departementalreformen.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 66, hade herr *von Koch* föreslagit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att — såsom ett led i strävandet att uppnå ökad enkelhet, effektivitet och sparsamhet inom statsförvaltningen — Kungl. Maj:t måtte till övervägande upptaga frågan om den s. k. departementalreformens *successiva* genomförande inom härför lämpade arbetsområden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **von Koch**: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande utlåtandet från andra tillfälliga utskottet utmärker sig enligt min tanke för stora förtjänster i formellt avseende, men det har ett mycket stort fel, och det är, att det är ett typiskt uttryck för den uppfattningen, att det »är bra som det är». Till den plats i detta hus, där utskottet dväljes och författat betänkandet tyckes icke de krav ha trängt fram, som framställas allt starkare här i landet på inskränkning av statens administrativa kostnader och minskning av tjänstemännens antal, icke heller kravet på en snabbare expedition från den centrala förvaltningen. Det förefaller knappast som om utskottet observerat, att 1920 års riksdag hos Kungl. Maj:t begärde utredning, på vilket sätt, genom en förändring i de centrala verkens organisation, en effektiv begränsning av den statliga administrationskostnaden kunde åvägbringas. Utskottet tycks icke heller hava observerat, att finansministern liksom den särskilt tillsatta granskningsnämnden kommit till den uppfattningen, att någon väsentlig minskning i statens förvaltningskostnader icke kan ske på annat sätt, än att

man avskär en del av ämbetsverkens uppgifter, naturligtvis till visst förfång för allmänheten. Vad jag med min motion velat åstadkomma, är att riksdagen för första gången skulle få sig förelagda de tankar, som äro inneslutna i den s. k. *departementalkommitténs betänkande*. Det är ett förslag, som innebär en stor och omfattande plan på förenkling och besparing i statens administrativa arbete, och jag hade för min del naturligtvis icke vågat göra mig till tolk för detsamma, om icke bakom detsamma stode personer, som ha utomordentlig erfarenhet om såväl de centrala verken som departementens verksamhet, personer som känna arbetets detaljer och som, efter grundlig utredning, funnit att dessa förändringar borde ske.

Vad säger nu utskottet om detta förslag? Jo, det börjar med att säga, att efter detta betänkandes framläggande ha ämbetsverken hörts, och att dessa ha förklarat sig icke kunna gå med på förslaget. Jag vill emellertid erinra, att det förhåller sig nog på det sätt, som herr andre vice talmannen för en stund sedan uttryckte, att vi leva nu i en annan tid än för några år sedan. Det har hänt mycket sedan detta betänkande framlades för ett dussin år sedan. Kravet på förenklingar och besparingar har blivit lösensordet i snart sagt alla kretsar, mycket har ändrats efter världskriget, och det enda land, som hittills tillämpat samma förvaltningssystem som Sverige, nämligen Finland, har övergivit det gamla systemet och slagit in på en annan enklare och billigare metod. Det har även inträffat, att administrativa tjänstemän i de nordiska länderna förliden höst haft ett stort möte, och att därvid en av de på detta område mest erfarna, förre statsrådet Knut Dahlberg, kommit fram med ett mycket uppmärksammat förslag *att departementalreformen skulle i partiella avseenden genomföras*. Visserligen riktades vid detta möte kritik även mot detta sista förslag, men det höjdes även stämmor till förmån för en sådan åtgärd.

Man frågar, varför departementalreformen icke tidigare föranlett åtgärder från riksdagens sida. Det bör dock erinras att det var ett mycket stort och omfattande förslag, ett jättearbete, som åstadkommits genom denna kommitté, och att strax efter arbetets fullbordande världskriget bröt ut, varefter hela frågan sedan råkat i glömska. Vad innehåller då detta förslag? I korthet sagt detta, *att de centrala verken och departementen skulle förenas med varandra*, varigenom ett bättre samarbete skulle åstadkommas. Det innebär däremot *icke*, såsom många oriktigt föreställa sig, att ämbetsverkens självständighet skulle försvinna eller att de över huvud taget allenast skulle utgöra organ för departementscheferna. Tvärtom har det uttryckligen förklarats, att ämbetsverken skulle såsom sådana äga bestånd i framtiden, att de skulle behålla sina namn och chefer samt utöva en självständigt förvaltande uppgift liksom förut. Men i fråga om *regeringsärendenas* behandling skulle den förändringen inträda, att respektive chefer och övriga högre tjänstemän inom verken själva direkt hos statsrådet skulle föredraga ärendena med förbigående av de tjänstemän i kansliet, som hittills föredragit desamma. Man skulle då kunna fråga: vad vinnes med denna anordning? Man vinner bland annat två

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.
(Forts.)

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.
(Forts.)

utomordentligt viktiga saker; dels, att det s. k. dubbelarbetet i fråga om regeringsärenden bortfaller, och dels, att vid den slutliga föredragningen sakkunskapen kommer fullt till sin rätt. Kammaren torde erinra sig, huru det för närvarande går till med regeringsärendenas behandling. Först är ärendet föremål för utredning och undersökning av vederbörande ämbetsverk, som avfattar ett skriftligt utlåtande i saken; sedan kommer detta ärende till departementets kansli och måste där ånyo behandlas av en tjänsteman, som har att sätta sig in i hela ärendet och i sista hand föredra detsamma för statsrådet. Det är ett typiskt dubbelarbete som här förekommer; två högt kvalificerade tjänstemän skola bereda och expediera en och samma fråga. Finnes då verkligen behov av detta dyrbara och tidsödande dubbelarbete? Det förekommer icke i något annat land, och man har svårt att tro, att våra ämbetsverks främsta krafter skulle vara så inkompetenta, att de icke på egen hand kunde föredraga ett ärende inför statsrådsberedningen och ansvara för ärendets riktiga behandling, utan att ärendet dessförinnan behöver bli föremål för kontroll och särskild beredning av en annan tjänsteman.

Men även en annan sak skulle vinnas genom förslaget, och det är, att just i det ögonblick, då saken faktiskt avgöres — nämligen vid statsrådsberedningen — är den behövlige sakkunskapen tillfinnandes. Det är naturligt, att den byråchef i ämbetsverket, som berett ärendet, är den som sitter inne med den verkliga sakkunskapen. Ett kansliråd i departementet, som nu måste behandla de många frågor som förekomma och föredra desamma, kan naturligtvis icke sitta inne med fackkunskap i alla dessa olikartade ärenden. Huru går man då tillväga? Antingen så att man i departementet anställer en fackkunnig person, som biträder vid föredragningen, och såsom bekant har det skett i en viss utsträckning, men av ekonomiska skäl har det icke realiserats i vidsträcktare mån — eller också måste den tjänsteman, som föredrar i kansliet vid behov ställa sig i förbindelse med den sakkunnige inom vederbörande ämbetsverk och få reda på alla möjliga facksynpunkter, som behövas vid ärendets vidare behandling. För min del kan jag icke förstå, att denna omgång och vidlyftiga procedur är behövlig. Vore det i nu nämnda fall icke enklare att den fackkunnige tjänsteman, som berett ärendet, föredroge detsamma i statsrådsberedningen och själv sedermera bleve i tillfälle att verkställa expeditionen?

Nu framhåller utskottet att det är en fördel att ärendet först får en fackkunnig förberedelse inom ämbetsverket och att man sedermera vid detsammes avgörande i departementet tager sikte på allmänna konstitutionella och administrativa synpunkter. Ja, naturligtvis kan detta vara bra och fördelaktigt och jag skall icke ett ögonblick klandra att ärendena bli behandlade både ur saklighetens och den högre administrationens synpunkt, liksom jag icke heller på något sätt vill förringa det arbete, som äger rum i kansliet. Men den springande punkten är: *ha vi råd till och behöva vi den dubbla beredningen av ärendena?* Det är den frågan, som skulle ha behandlats, och det är den jag tycker utskottet icke kunnat lämna svar på. Utskottet har allenast förklarat, att det behöves dessa båda

slags beredningar. Men, mina herrar, låt oss icke göra saken finare än den verkliga är! Det förhåller sig nog i verkligheten så, att det i regel icke framträder någon distinktion mellan facksynpunkten och den konstitutionella synpunkten. Det alldeles övervägande antalet ärenden äro helt vanliga förvaltningsärenden där de konstitutionella synpunkterna icke spela någon som helst roll, därför att de äro självklara. I de fall, där konstitutionella och högre administrativa synpunkter äro av betydelse, bevakas dessa hos Kungl. Maj:t, genom till departementschefens förfogande stående statssekreterare och expeditiionschefer, vilka äro närvarande vid statsrådsberedningen. Jag erkänner emellertid att det finnes vissa områden, där gemensamhets- och likformighetsynpunkten väger ganska mycket och där det därför kanske är lämpligt att fortsätta med nuvarande sätt att bereda ärendena. Det torde närmast vara sådana frågor som höra till kommunikationsdepartementet. Det är därför möjligt att, liksom fallet är i Finland, det är lämpligt att icke utsträcka reformen till de affärsdrivande verken.

Och härmed är jag inne på den egendomliga ståndpunkt utskottet intagit till denna reforms *partiella* genomförande. Utskottet resonerar på det sättet: antingen skola vi taga hela förslaget på en gång, eller också skola vi icke taga något alls. Det ställer sig helt enkelt på den ståndpunkten, att all partiell lösning av frågan är av ondo och skulle åstadkomma en bristande enhetlighet i statsförvaltningen. Men redan departementalkommittén ansåg att en partiell lösning borde ske enär den undantog vissa ämbetsverk, som skulle bli oberörda av reformen. Erfarenheten har sedan givit vid handen, att på vissa områden man med fördel kan gå fram på den nya linjen men att på andra det icke lämpligen låter sig göra. Jag kan exempelvis nämna, att för några år sedan var bankinspektionen en del av finansdepartementet, och för närvarande äro såväl egna- hems- som luftfartsärenden och fattigvårdsärenden föremål för handläggning direkt inom vederbörande departement. Visserligen är det ej ordnat på det sätt, som departementalkommittén föreslog, nämligen så att de ifrågavarande byråerna utöva en självständig förvaltningsupp- gift vid sidan av även förekommande regeringsärenden. Emellertid tror jag, att de nu nämnda små reformerna, som gjorts under senaste år, visat att avsevärda besparingar kunnat åstadkommas genom denna förenkling i förvaltningen. I dessa fall förekommer ju endast *en* beredning och *en* expedition. Hade det varit centrala ämbetsverk som fått i uppdrag att behandla nyssnämnda frågor, skulle *två* beredningar och *två* expeditioner varit av behovet påkallade. Härtill hade också kommit vidlyftiga skriftliga utlåtanden i varje fråga.

För min del tror jag, att enhetlighet i sättet för regeringsärendenas handläggning icke är av den betydelse som utskottet föreställer sig. Utan större förändringar av våra författningar kan verkligen åtminstone en del av departementalkommitténs reformtankar genomföras. Beträffande vissa grupper av ärenden, som särskilt lämpa sig därför, kunde nämligen föreskrivas, att de skola överlämnas till vederbörande ämbets- män i det centrala verket, att inom kansliet själva föredraga ärendena och

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.
(Förts.)

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.

(Forts.)

uppsätta expeditionerna. Med all säkerhet skulle ingen som helst förvirring behöva uppstå härav, men det givna resultatet skulle omedelbart inställa sig, att en rad arbetskrafter inom kansliet, skulle befinnas obehövligen. Jag har rådgjort med personer, som äro inne i dessa ganska svårlösta frågor, och tror mig kunna konstatera, att dessa reformer äro av sådan beskaffenhet att de kunna genomföras rent administrativt, endast genom en förändring av kansliets och vissa ämbetsverks instruktioner. Det gäller endast att metodiskt genomföra något som redan nu äger rum vid vissa särskilda tillfällen.

Därigenom att utskottet ställer sig på den ståndpunkten, att den absolut icke anser möjligt att genomföra en partiell reform, har det haft anledning att draga fram hela arsenalen av de skäl, som från ämbetsmännens sida göras gällande. Det skäl, som tillsynes väger tyngst i utskottets utlåtande, det är att ämbetsverken genom att förvandlas till avdelningar i departementen skulle få en underordnad betydelse, icke längre bli självständiga. Jag ber att få säga, att, så vitt jag läst förslaget rätt, det icke varit ifrågasatt att minska ämbetsverkens självständighet, och vill man understryka detta, kan man låta bli att kalla dem avdelningar och låta dem behålla sina gamla namn. Vad man skulle vinna genom reformen vore att en ständig rapport mellan departementschefen och ämbetsverken åstadkommes, till fromma för ett gott samarbete. Det är oförklarligt, att genom samråd mellan departementschefen och ämbetsverkens chefer någon fara skulle behöva uppstå för att ämbetsverkets självständighet skulle förringas. Snarare skulle faran med det nya systemet ligga däruti — om det nu är någon fara — att vederbörande departementschef komme att påverkas av hela tyngden av den sakkunskap, som finnes inom verken; och från denna synpunkt är det viktigt, att departementschefen har till sitt förfogande skickliga statssekreterare och expeditionschefer för att bevaka de högre administrativa och konstitutionella synpunkterna.

Utskottet kommer till sist in på frågan om kostnaderna för reformens genomförande. Jag får säga, att det beredde mig mycket stor förvåning, då jag fann, att utskottet förklarar, att huvudskälet mot reformen skulle bestå i de utomordentligt stora kostnader med hänsyn till lokalfrågan som skulle uppstå, ifall man tänkte sig reformen genomförd. Är det icke ganska orimligt att, då det föreslås en reform som innebär en avsevärd minskning i antalet tjänstemän, denna skulle medföra ökade krav på lokaler? Jag kan för min del icke förstå, att så skulle blivit fallet. Om det vore fråga om att gå fram på den linjen att genomföra reformen i ett enda slag, skulle det kunna uppstå stora svårigheter för att lösa lokalfrågan, men därom är ju icke tal, åtminstone icke i min motion, utan det är en *partiell lösning*, som jag gjort mig till tolk för. Det blir därigenom möjlighet att i varje särskilt fall i avseende å byggnadsfrågan väga synpunkterna för och emot; i ett fall kanske erbjuder byggnadsfrågan utomordentliga svårigheter och då lägger man reformen åsido, åtminstone tillsvidare men i andra fall är kanske lokalfrågan enkel och lätt att lösa, och då lär man kunna genomföra en förändring i föreslagen

riktning, ifall icke andra hinder göra sig gällande. Jag skall, för att belysa vad jag menar, taga det exemplet, att kommerskollegium skulle införlivas med handelsdepartementet — det är ju många som anse att det är onödigt att hava både ett handels- och ett kommunikationsdepartement och att de borde sammanslås, men jag antager att bägge behövas — vad vore då enklare, än att departementet flyttade från Rosenbad till det gamla riksdagshuset eller, om det ansåges lämpligare, kommerskollegium flyttade till Rosenbad, och det således kunde ordnas så, att kommerskollegium och handelsdepartementet flyttade under samma tak och sålunda möjlighet till ett intimt samarbete uppstode?

I detta sammanhang vill jag framhålla, att det är nödvändigt att innan vi binda oss för stora nya byggnadsföretag och åtminstone innan vi besluta den stora nya kanslihusbyggnaden, vi hava reda på, i vilken riktning departementalreformen kommer att gå. Är det rimligt att uppföra detta stora kanslihus för att där inrymma departementen och placera ut statens ämbetsverk långt från centralförvaltningens centrum? Är det rimligt att göra detta innan vi få klart för oss, huruvida icke själva förvaltningsformen är den bästa? Jag har för min del den bestämda uppfattningen, att den tiden kommer och är ganska nära, då man skall finna, att en förändring i departementens arbetssätt bör äga rum och att man således icke på förhand bör binda sig för nya stora byggnadsföretag. Utskottet har tydligen imponerats av den synpunkt, som jag antager markerats av byggnadsstyrelsen, och som går ut på, att man icke kan sönderbryta den plan för statens byggnadsverksamhet, som redan är uppgjord. Men vad är det för en plan? Vi ha haft pristävlingar för uppgörande av förslag till kanslihusbyggnaden, men ingenting är ännu avgjort. Är det icke bättre att först se till, om det är möjligt att komma fram på den enkla och billiga väg, jag tillåtit mig att antyda?

Till sist vill jag säga, att det är ett argument till förmån för reformen, som på mig onekligen verkat ganska starkt, ett argument, som jag förut antytt. *Det finnes inga andra länder i världen, som ha ett så dyrbart och omfattande administrativt system som vårt land.* Utlänningar, som komma hit och studera våra förhållanden, kunna icke förstå, huru det kan vara ekonomiskt möjligt för oss att ordna det på detta sätt. I Finland har efter skilsmässan från Ryssland börjat genomföras ett nytt och mera tillfredsställande system inom centrala förvaltningen. Man hade sänt sakkunniga hit för att studera våra förhållanden. Dessa togo del av departementalkommitterades förslag, och resultatet blev, att man i Finland övergav det system, som förut varit rådande under flera århundraden, och slog in på det nya. I detta land har således socialstyrelsen i dagarna upphört att existera likaså fångvårdsstyrelsen. Alla uppgifter, som socialstyrelsen förut fyllde, har överflyttats till socialministeriet, och man har svårt att tänka sig att olägenhet därav skulle uppstå. Jag hör visserligen icke till dem, som anse att vi böra efterfölja utlandet i alla avseenden, men kan icke neka att göra mig själv den frågan: Vad är det som orsakar, att man i utlandet över allt gått över på en annan billigare och enklare förvaltningslinje än vår? Och är det icke

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.

(Forts.)

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.
(Forts.)

ett gott bevis att det fungerar på tillfredsställande sätt och utan olägenhet? Ty ingen kan påstå, att utlandets centrala förvaltning är sämre än vår egen. Jag tillåter mig framkasta frågan: är det icke klokt, att denna stora fråga för en gångs skull blir föremål för ett allvarligt övervägande? Detta reformförslag har hittills icke varit förelagt riksdagen eller behandlats av densamma. Är det då icke lämpligt, att riksdagen gör ett uttalande, att även denna fråga bör bli föremål för Kungl. Maj: ts uppmärksamhet, då man nu i alla fall ämnar försöka att minska administrationskostnaderna? I den motion, som jag tillätit mig avgiva, har jag icke föreslagit, att riksdagen skulle binda sig för denna reform. Det är fullkomligt klart, att det skulle vara olämpligt. Jag föreslår endast, att riksdagen skulle hemställa till Kungl. Maj: t att taga under övervägande möjligheten för den s. k. departementalreformens successiva genomförande, och jag tillåter mig med dessa ord, herr talman, hemställa om bifall till motionen, under förhoppning att man därigenom skall nalkas det mål, som på detta område föresvävat mig, nämligen att på statsförvaltningens område åstadkomma största möjliga effektivitet för minsta möjliga kostnad.

Herr **Almkvist**: Herr talman, mina herrar! Då motionären föreslår, att riksdagen måtte i skrivelse till K. M: t hemställa, att K. M: t ville till övervägande upptaga frågan om den s. k. departementalreformens successiva genomförande inom härför lämpade arbetsområden, så måste ett bifall härtill förutsätta, att riksdagen godtagit principen om de centrala verkens inflyttande i departementen och för sin del funnit sig övertygad om, att den genomgripande förändring i vår statsförfattning, som departementalkommitterades förslag härutinnan innebär, är nödvändig och lämplig. En konsekvens av ett riksdagens bifall till motionen måste nämligen bli ett tämligen snart genomförande av reformen för hela den del av förvaltningen, som beröres av departementalkommitterades framställning — icke för hela statsförvaltningen, såsom den ärade talaren påstod, att utskottet hade uttryckt sig.

Utskottet har icke ansett sig böra tillråda ett bifall till motionen på grund av flera skäl, för vilka jag nu ber att lämna en kort redogörelse.

Departementalkommitterades förslag framlades redan år 1912. Då möttes förslaget emellertid av så stark kritik, att den dåvarande regeringen icke ansåg sig böra framlägga förslaget till riksdagens prövning. Sedan dess hava regeringarna växlat i rask följd, men ingen, icke ens den nu sittande socialdemokratiska regeringen, har ansett sådana omständigheter föreligga, att ärendet borde bringas under riksdagens prövning.

Vid framläggandet av proposition till 1919 års lagtima riksdag med förslag till ny departementsindelning yttrade den dåvarande chefen för justitiedepartementet bl. a. att, även om han ansåg vissa av departementalkommitterade framförda synpunkter värda allt beaktande, så kunde han dock icke undgå den uppfattningen, att en fullgod lösning av det

föreliggande problemet skulle kunna vinnas utan den djupgående omvälvning av den nuvarande statsorganisationen, som kommitterades förslag innebure. »Det torde», fortsätter han, »i själva verket kunna ifrågasättas, huruvida icke det väsentliga av vad departementalkommitterade avsett att vinna särskilt genom de centrala ämbetsverkens införlivande med departementen kan ernås allenast genom utvecklingen av en sund praxis för samarbetet mellan departementen och vederbörande centrala ämbetsverk, vilken praxis, allt eftersom den vinner stadga, jämväl kan här erhålla uttryck i utfärdade instruktioner och arbetsordningar.»

Då alltså regeringar av skilda färger icke ansett sig hava haft anledning att framlägga departementalkommitterades förslag, har utskottet ställt sig avvisande till den tanken, att riksdagen skulle i en bindande skrivelse till K. M:t vidtaga åtgärder för reformens genomförande. De huvudmotiv, som den ärade motionären åberopar såsom stöd för sin framställning, äro, att enkelhet skulle vinnas i förvaltningen genom undvikande av dubbelarbete, och att besparingar skulle ernås, vilket senare förhållande särskilt i dessa tider vore av synnerlig betydelse.

Beträffande först de i utsikt ställda besparingarna har utskottet vid den undersökning, det ägnat ärendet, funnit dem synnerligen problematiska. Det kan till och med tänkas icke blott att besparingar icke skulle vinnas, utan att i stället ökade kostnader skulle uppstå. Besparingarna skulle nämligen enligt motionärens förslag kunna göras huvudsakligen genom minskning av antalet tjänstemän. Men hur skulle nu förhållandena i detta avseende i verkligheten gestalta sig, därest motionärens förslag bleve godtaget. Han ansluter sig på denna punkt till departementalkommitterades förslag. Enligt detta skulle det inom varje departement finnas ett departementalkansli jämte departementalavdelningar och departementalkontor. Av departementalkansliets tjänstemän skulle föredragas sådana ärenden, som icke lämpligen kunde överflyttas till de av de centrala ämbetsverken bildade avdelningarna eller kontoren. Chefskapet över kansliet i varje departement skulle utövas av generalsekreteraren, som därjämte skulle deltaga i behandlingen av alla ärenden, som av avdelningarnas och kontorens personal bleve föredragna i statsrådsberedningen eller inom avdelningarna och han skulle därvid företräda de allmänt administrativa och konstitutionella synpunkterna samt tillse, att enhetlighet iakttoges vid ärendenas behandling. Denna uppgift bleve, så vitt utskottet kunnat finna, så omfattande, att han icke kunde utföra detta arbete, utan att till hans förfogande ställdes ett flertal högt kvalificerade tjänstemän. Det arbete, som nu utföres huvudsakligast av statssekreteraren och en byråchef, skulle alltså efter reformens genomförande kräva ett större antal tjänstemän, och den åsyftade besparingen skulle följaktligen icke kunna åstadkommas. Men även om en sådan anordning skulle tänkas, att en eller annan befattning kunde indragas och vissa mindre besparingar alltså uppstå, så återstår dock den stora lokalfrågan. En förutsättning för att reformen skall bliva av åsyftad betydelse är nämligen, såväl enligt departe-

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.

(Forts.)

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.

(Forts.)

mentalkommitterades förslag som enligt vad motionären angivit i motionen, att de centrala ämbetsverken skola, om än successivt så dock så snart som möjligt, inflyttas under samma tak som departementen. Detta innebär en kostnadsfråga av synnerligen stor omfattning, ty statens nu uppgjorda byggnadsplaner äro upprättade utan hänsyn till ett eventuellt genomförande av departementalreformen, och ett bifall till denna skulle ovillkorligen medföra förändrade dispositioner med hänsyn till statens byggnadsverksamhet för statsförvaltningens räkning, Utskottet har hos byggnadsstyrelsen gjort sig förvissad om att denna uppfattning är riktig, och det har tillika fått den uppgiften, att kostnadsfrågan, enligt styrelsens mening, för närvarande är oöverskådlig och sannolikt olöslig.

I sitt anförande här nyss fäste motionären uppmärksamheten på det dubbelarbete som nu förekommer inom förvaltningen, och det har av utskottet lämnats obestriddt att sådant i viss mån äger rum! Men det är därför icke sagt, att detta arbete under alla omständigheter är obehörligt. Regeringsärendena äro nämligen, såsom herrarna väl känna till, av två slag: de egentliga och de formella. Endast de ärenden, som kräva diskretionärt maktavgörande rubriceras såsom verkliga regeringsärenden. De andra äro formella. Vid de egentliga regeringsärendenas beredning är det, som ett visst dubbelarbete äger rum, men detta beror därpå, att prövning av ärendena äger rum från olika synpunkter, nämligen dels från rent fackliga och dels från allmänt sakliga konstitutionella. Denna gång för beredningen har utskottet ansett hava stor betydelse, därför att den innebär en garanti för att rättssäkerheten inom förvaltningen — denna rättssäkerhet som skattas så högt — består och skyddas. Detta slag av dubbelarbete kan enligt utskottets förmenande icke anses onödigt och av beskaffenhet att böra undanröjas.

Vad de formella regeringsärendena åter angår, förekommer i en del fall en del dubbelarbete, men detta torde kunna undvikas genom att dessa ärenden överlåtas till de centrala myndigheterna för avgörande. Det dubbelarbete, som nu förekommer ifråga om dessa ärenden, kan följaktligen utan svårighet undanröjas, och förenkling och därigenom besparing vinnas, detta så mycket mer som denna del av regeringsärendena är till antalet mycket stort i jämförelse med de egentliga regeringsärendena. Men nu är det så, att en sådan decentralisation i den statliga maktutövningen pågått sedan en längre tid tillbaka, och den fortfar alltjämt, utan att förvaltningsorganisationen behövt så fullständigt ombildas, som departementalkommitterade och motionären avse. Det har därför syntts utskottet, som motionärens önskemål i avseende på förenkling i detta hänseende i väsentlig mån redan äro uppfyllda.

Gent emot de gjorda invändningarna att departementalreformens genomförande skulle komma att upphäva de nuvarande verkschefernas självständighet har motionären i sitt anförande fört en argumentering, genom vilken han vill visa, att farhågorna äro obefogade. Utskottet har emellertid trots sig finna, att ett successivt införande av de nu självständiga verken i departementen skulle medföra antingen att verks-

cheferna bleve föredragande i statsrådsberedningen — något som sannolikt skulle förr eller senare leda därhän, att det engelska systemet med verkscheferna såsom ministrar och ombyte med varje regering komme att godtagas — eller också skulle verkens råd och byråchefer bliva föredragande. Dessa finge då två chefer, nämligen dels departementschefen och dels verkschefen och det har stått uppenbart för utskottet, att den senare då i realiteten förlorade sin chefsställning, även om han bibehölle den till namnet. En annan olägenhet, som skulle bliva en följd av ett sådant föredragningsätt skulle dessutom vara, att den reservationsrätt, som nu är tillförsäkrad föredraganden inom de centrala verken, bleve i det närmaste betydelslös.

Jag skall icke, ehuru det är frestande, gå in på de skilda olägenheter i praktiskt hänseende, som skulle bliva en följd av det nya föredragningsättet, jag vill endast helt kort erinra om de förändrade förhållanden som skulle uppstå för konstitutionsutskottet vid granskningen av regeringens åtgärder, då utskottet icke som nu i regel finge skriftliga utlåtanden till sitt förfogande utan endast kortfattade s. k. tjänstememorial.

En annan olägenhet med det ifrågavarande föredragningsystemet blir också den, att departementschefens huvudsakliga tid kommer att upptagas av åhörande av föredragningar, varigenom den tid för sådan övrig verksamhet, åt vilken en departementschef bör ägna sina krafter och sitt intresse, om han skall kunna på bästa sätt fylla sitt ansvarsfulla värv såsom högsta vårdare av statens intresse på det område han företräder, i beklaglig grad inskränkes.

Vid det nordiska administrativa förbundets möte här i Stockholm 1922 framhölls av en talare — det var för övrigt en finsk tjänsteman i hög ställning, intresserad för nu föreliggande frågas diskuterande och lösning — såsom det nuvarande överstyrelsesystemets största fördel, att förvaltningens kontinuitet därigenom upprätthålles även vid täta ministerskiften och starka politiska svängningar. Detta är naturligtvis en ytterst stor fördel i fråga om statsförvaltningen, och man bör synnerligen noga betänka sig, innan man beslutar en förändring, som äventyrar denna stadga.

Utskottet har vid behandlingen av denna stora och vittgående fråga visst icke intagit den ståndpunkten, att allt i statsförvaltningen är bra som det är och att ingen förändring bör göras. Men utskottet har funnit, att, under den tid som förflutit sedan kommitterades förslag framlades, åtskilliga av kommitterades synpunkter blivit realiserade, utan att förvaltningen därför behövt helt och hållet omläggas. Utskottet har vidare ansett, att de i utsikt ställda besparingarna äro högst problematiska och i övrigt ytterst små i jämförelse med de stora kostnader, som om icke genast dock framdeles äro erforderliga för genomförande av kommitterades förslag.

Jag ber att på grund av det anförda få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.

(Forts.)

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.

(Forts.)

Herr Winberg: Jag är ense med utskottet däri, att riksdagen i sakens nuvarande läge knappast kan fatta definitivt beslut att genomföra det av departementalkommittéerade framlagda förslaget. Jag tror icke, att riksdagen är färdig att så där i princip fastställa att därför att detta förslag framkommit utan vidare genomföra det och endast jämka på takten i fråga om genomförandet. Men jag kan icke dela utskottets mening, som kommit fram i dess motivering, när utskottet å andra sidan helt och hållet tagit en bestämd ståndpunkt mot varje tanke, till och med på undersökning om i vilken utsträckning en del av det av departementalkommittéerade framlagda förslaget i fråga om statens förvaltning icke skulle vara av beskaffenhet, att det borde komma under omprövning för genomförande. Lika litet som jag anser, att riksdagen utan vidare kan binda sig vid detta förslag, lika litet anser jag, att riksdagen i detta ögonblick kan bestämt yttra sig om att denna fråga skall avföras från dagordningen och begravas i tysthet, såsom det synes framgå av utskottets förslag, när det säger, att det icke kan finna, att reformen är »vare sig nödvändig eller lämplig». Det riktigaste tillvägagångssättet hade väl varit att åtminstone i motiveringen framhålla att, när ett så pass omfattande förslag blivit utarbetat, av vilket endast vissa detaljer kommit till genomförande, så borde det ankomma på Kungl. Maj:ts att pröva och överarbeta det material, som fortfarande i detta avseende föreligger, för att få utrönt i vilken utsträckning det kan befinnas lämpligt att praktiskt genomföra detsamma och sålunda giva riksdagen tillfälle att taga saken under omprövning. Jag anser åtminstone att man med fog kan begära, att när en så omfattande utredning av departementalkommittéerade företagits och förslaget framlagts, man åtminstone grundligt undersökte i vilken utsträckning, ytterligare än *«littills»* förekommit, det kan bli föremål för reformer i fråga om statsförvaltningen. Jag anser således icke riktigt, att riksdagen på något sätt uttalar den meningen, att något vidare i frågan icke kan vara att undersöka eller över huvud taget behandla vare sig från riksdagens eller Kungl. Maj:ts sida. Jag kan väl förstå, att i dessa politiska flyttningstider de olika regeringarna, som icke veta huru länge de sitta, hesitera att giva sig in på frågan och grundligt upptaga den till omprövning. Men nog förefaller det mig, att så pass lång tid förflutit, sedan detta förslag avgivits, att man borde kunna närmare undersöka huruvida någon del av detsamma kunde upptagas till genomförande.

På samma gång tillåter jag mig uttala den uppfattningen, att utskottet lagt alldeles för stor vikt vid vissa synpunkter, som framkommit från de centrala ämbetsverkens sida beträffande dessa verks ställning i framtiden vid en eventuell omläggning. När utskottet uttalar farhågor för, att dessa verks självständighet skulle undergrävas, så få herrarna ursäktas mig, att dessa farhågor icke på mig imponera. Fortfarande lär det bli såsom hittills, att den största farhågan är, att det blir ämbetsverken, som regera regeringen och icke regeringen ämbetsverken, och detta torde i stor utsträckning bli fallet även efter omläggningen.

Jag måste också säga att, när man gör lokalfrågan till så avgörande, som man på vissa håll synes göra, förefaller det mig också orimligt. Det är väl ändå icke så, att man först skall besluta hur det skall byggas och sedan skall man inrätta sina förvaltningsorgan efter som man bygger, utan först skall man väl hava klart för sig hur organisationen skall ordnas och, sedan beslut därom fattats, bör byggnadsfrågan ordnas i enlighet med organisationen.

Jag skall icke vidare ingå på några detaljer, som här kunde vara nog så frestande att göra. Jag vill blott till sist säga att, då jag likväl kommer fram med samma yrkande som utskottet, är det i huvudsak med den motiveringen, att jag icke anser denna fråga med detta avförd från dagordningen, utan att det tillkommer Kungl. Maj:t att undersöka densamma och verkställa en överarbetning av ännu vilande delar av departementalkommitterades förslag för att se i vilken utsträckning de kunde bliva föremål för förslag till riksdagen, så att riksdagen kommer i tillfälle att yttra sig över desamma. Jag tror, att en hel del av de farhågor utskottet uttalat beträffande ett eventuellt genomförande av förslaget merendels äro överdrivna, men jag anser icke, att riksdagen, på sätt motionären föreslagit här, kan uttala sig för att dessa förslag skola utan vidare genomföras.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Koch: Herr talman! Det är naturligt att, när man vågar sig på att motionera i en sådan omfattande fråga som denna, man försöker taga del av all kritik, som riktar sig mot densamma. Lika känslig som man då är för den befogade kritik som därvid yppas, lika okänslig är man för den kritik som icke alls träffar pricken. Jag har blivit mer och mer övertygad om reformens riktighet av den kritik som kommit till synes, och jag vill exempelvis i fråga om den kritik, som utskottets ärade ordförande framförde, erinra om att denna kritik så gott som uteslutande härrör från tjänstemannahåll. Jag har läst igenom alla de diskussioner, som hållits i statens tjänstemannaförening, och jag får säga, att denna kritik väsentligen gick ut på att visa de praktiska svårigheterna för verkens tjänstemän att föredraga vid statsrådsberedningen. Härtill vill jag säga, att under de sista regeringarna, och särskilt under den nuvarande regeringen, har införts ett sådant praktiskt och lämpligt system vid dessa statsrådsberedningar, att några egentliga svårigheter av nyss nämnd art icke torde föreligga. Det var ett eko från tjänstemännens diskussion när utskottets ärade ordförande befarade, att statsrådet skulle behöva vara så gott som ständigt åhörare till föredragningar, i fall reformen skulle genomföras. Jag vill visst ej förneka, att vissa övergångssvårigheter skulle göra sig gällande vid reformens genomförande, men det är ju icke fråga om — jag ber att få upprepa det ännu en gång — att verkställa reformen på en gång, utan man har tänkt sig gå fram på de partiella reformernas väg, och då torde dessa svårigheter bliva minimala.

Ang. ett successivt genomförande av departementalreformen.
(Forts.)

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.
(Forts.)

Man skall onekligen vara ganska fattig på skäl, när man, såsom fallet var med den sista ärade talaren när han försvarade utskottets ståndpunkt, måste tillgripa det skälet, att vid genomförande av denna reform konstitutionsutskottet skulle få svårt att granska regeringens åtgärder! Jag får säga att det visar i alla fall, att några egentliga skäl mot denna reform knappast kunna föreligga.

Den ärade talaren nämnde vidare, att utskottet kunde icke taga position i denna fråga, emedan Kungl. Maj:ts regering icke har framlagt något förslag. Ja, men är det icke i alla fall så, att vid många olika tillfällen hava förslag framställts av enskilda motionärer och även godkänts av riksdagen? Det vore väl ingen mening att framställa något förslag från enskilt håll om *detta* argument vore riktigt. För övrigt, att Kungl. Maj:t ej framlagt förslag i denna fråga är ju helt förklarligt på den grund, att andra oerhört omfattande frågor under världskrigsåren tagit Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i anspråk. Jag vill bestämt bestrida att det uttalande från regeringshåll som utskottets ordförande anförde innebär något ståndpunktstagande mot den ifrågavarande reformen. Tvärtom har man uttryckt sig i mycket försiktiga ordalag. Det aktuella när yttrandet fälldes var en helt annan fråga, nämligen de nya departementens tillkomst.

När utskottsordföranden talade om Finlands erfarenhet och att en talare sagt, att det kunde anföras åtskilligt mot reformens genomförande där, så undrar jag om icke det riktiga varit, att samtidigt tala om, att även den citerade talaren framhållit, att en snabbare expedition och en mera effektiv behandling av ärendena skulle kunna vinnas på den vägen, som Finland nu faktiskt slagit in på.

I sitt anförande återupprepade talaren utskottets uttalande att reformen skulle medföra oerhörda byggnadskostnader. Men han har icke lämnat några bevis för detta. Det är ett naket påstående, och jag vet icke varifrån det kommer. Jag får säga, att jag för min del icke kan godtaga ett sådant bevis. Han har icke besvarat min fråga varför det skulle bli större lokalkostnader med ett mindre antal tjänstemän, än om man har kvar de nuvarande.

Vad beträffar det gamla skälet, att det skulle medföra minskad rättssäkerhet, i fall det ej förekomme dubbel behandling av alla regeringsärenden, och å andra sidan att ämbetsverkens självständiga ställning skulle förminska, i fall man vidtog denna reform, vill jag säga, att dessa invändningar upprepade gånger blivit behandlade och vederlagda. Varför skulle det här i landet mer än i andra länder behövas en sådan dubbelbehandling av alla ärenden, i syfte att säkerställa rättskänslan i landet, och varför skulle man icke kunna enligt det nya systemet ordna ämbetsverkens arbete på sådant sätt, att dessa verkligen bleve självständiga? Jag är övertygad om att bland reformens varmaste anhängare finnas åtskilliga chefer för de centrala ämbetsverken och även tjänstemän i Kungl. Maj:ts kansli och att hos många andra inom förvaltningen förefinnes den åsikten, att ämbetsverken komma att efter reformens genomförande bibehålla sin självständighet

och fungera i stort sett som hittills. Ty det är så, som förut av mig antytts, att ämbetsverkens verksamhet väsentligen består i handläggande av en massa angelägenheter, som regeringen icke behöver befatta sig med.

Jag vill nu icke förlänga debatten. Jag har endast velat framhålla, att jag tycker, att det är en ganska rimlig fordran, att denna mycket stora fråga, som blivit förordad av de mest erfarna och kompetenta personer också blir föremål för närmare omprövning av Kungl. Maj:t, när det nu i allt fall gäller att försöka förenkla statsförvaltningen och minska kostnaderna för densamma. Och ur den synpunkten ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Julin: När herr Winberg kom fram till utskottets yrkande, utan att kunna biträda dess motivering, har han nog i någon mån förbisett, att utskottet även beaktat de synpunkter, han framförde som sin motivering. Utskottet säger nämligen, såsom synes, på sidan 5: »Avgörande för utskottets ståndpunkt i ärendets *nuvarande* läge hava även varit de ekonomiska konsekvenser, som förslagets genomförande skulle medföra.»

Strax ovanför påpekar utskottet, att förslaget är *numera* så gammalt, att det rimligtvis icke kan upptagas av riksdagen till prövning utan överarbetning.

Där ha vi de viktigaste skälen för utskottets ståndpunkt.

Jag skall icke förlänga debatten med att ytterligare poängtera dessa synpunkter, men nog har det väl ändå varit motionärens avsikt att med motionen fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att det vore lämpligt att, när man nu går fram på den s. k. Geddeslinjen, i sammanhang därmed också pröva departementalkommitténs nu elva år gamla förslag. Utskottet fattade, att detta måste vara motionärens mening, och fann det naturligtvis därför angeläget att sätta sig i förbindelse med de män, som ha denna Geddesutredning om hand. Det visade sig då, att man på detta håll hade alldeles klart för sig, att man för de besparingar, som man åsyftar med denna utredning, icke hade mycken hjälp att få av departementalkommitténs förslag. Man kunde endast peka på ett fåtal befattningar, som möjligtvis skulle kunna indragas vid ett genomförande av departementalreformen. Och i och med att man säger sig, att endast ett fåtal befattningar skulle kunna härigenom indragas, är man också inne på nödvändigheten att lägga en synnerligen stor vikt vid detta förslags konsekvenser i lokalhänseende. Det är icke så, som herr von Koch gör gällande, att ett stort antal tjänster skulle kunna indragas och departementen därför mycket väl kunna flytta tillsammans med de olika ämbetsverken i de nuvarande lokalerna. Byggnadsfrågan spelar förvisso en alldeles särskilt stor roll, och när det nu gäller att för ögonblicket huvudsakligen se till att föra fram förslag i sparsamhetssyfte, måste utskottet säga sig, att det nu föreliggande förslaget i *nuvarande* läge icke är ett sådant.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.*

(Forts.)

Ang. ett
successivt ge-
nomförande
av departe-
mentalrefor-
men.

(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr von Koch i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *von Koch* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr von Koch i ämnet väckta motionen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 25.

Herr statsrådet *Akerman* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:

nr 128, angående pension å allmänna indragningsstaten åt indelte soldaten F. W. A. Duwähl och f. d. indelte furiren C. J. R. Sandahl;

nr 180, angående anslag till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter;

nr 192, angående bemyndigande att träffa förlikning med strandägare vid Göta älv rörande kronan tillkommande rätt till uppdämning av älvens vatten;

nr 193, angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp;

nr 194, angående egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal; samt

nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets memorial nr 18, angående kostnader för lön till vissa icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om anslag till fortsatt inventering av odlingsmark m. m.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 120, av herr *Lindhagen*, hade hemställts,

1) att riksdagen ville med ledning av i motionen intagen kostnadsberäkning bevilja ett anslag av 36,000 kronor jämte i nämnda beräkning angivet dyrtidstillägg för fortsatt inventering av odlingsmark i riket under innevarande års sommar helst i någon lämplig trakt inom södra och mellersta Sverige, exempelvis det uti den i motionen intagna utredning ifrågasatta undersökningsfältet;

2) eller, om detta ej kunde bifallas, hos Kungl. Maj:t begära förslag om fortsatt inventering av odlingsmark i riket.

Utskottet hade i nu föreliggande utlåtande under återopande av vad däri anförts hemställt, att förevarande motion I:120 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Lindhagen**: En av de viktigaste angelägenheter i syfte att avhjälpa arbetslösheten i landet och bereda utkomst för landets befolkning är enligt min uppfattning uppgiften att skapa nya jordbruk. Denna fråga har ju länge sysselsatt alla vederbörande, och det har också lett till att riksdagen 1914 på grund av framställningar från olika håll, såväl liberalt som konservativt, begärde, att åtminstone i Norrland skulle verkställas en inventering av den odlingsmark, som kunde finnas, för att man skulle få någon föreställning om vad som egentligen kunde stå till buds för ifrågavarande ändamål och beskaffenheten av den jord, som i första hand lämpade sig för odling. En sådan undersökning har nu efterhand ägt rum i Norrland. Särskilt har genom initiativ av kolonisationskommittén en verkligt rationell undersökning av odlingslägenheterna företagits på vissa ställen där uppe.

Då jordkommissionen har enahanda uppgift för hela landet, som kolonisationskommittén haft för kronomarkerna i Norrland och Dalarne, är det ju, så vitt jag förstår, givet, att det även för jordkommissionen varit angeläget, att denna fråga icke skulle dö bort och att en inventering av odlingsmarken någon gång skulle kunna påbörjas å lämpliga platser även i södra och mellersta Sverige. Därför väcktes av mig under den sista tiden av jordkommissionens verksamhet, då kommis-

Ang. fortsatt inventering av odlingsmark m. m.

Ang. fortsatt inventering av odlingsmark m. m.
(Forts.)

sionen låg i själåtåget, därför att den fallit offer för den där Geddesyxan, ett förslag om att ingå till Kungl. Maj:t med en begäran om att inventeringen av odlingsmark skulle fullföljas. I kommissionen hölls också ett föredrag av doktor Haglund, som har lett undersökningarna på kronomarkerna och delvis också på enskilda marker i Norrland. Han uttalade sig också för att saken borde fortsättas och avgav på min begäran en plan för en dylik försöksinventering på en viss plats i sydvästra Sverige, åtföljd av detaljerat kostnadsförslag. Emellertid avslogs inom jordkommissionen förslaget om en skrivelse med fyra röster mot tre, d. v. s. hemmansägarna Pettersson i Hällbacken och Johansson i Uppmälby samt jag förordade en sådan skrivelse, under det att revisionssekreteraren Ehrenborg, hemmansägaren Jansson i Edsbäcken, direktör Ingeström och professor Wohlin avstyrkte ett sådant initiativ. Jag vet icke precis, vilka motiv som lågo till grund för majoritetens beslut, men det var väl, att man ansåg, att jordkommissionen, som icke hade så lång tid kvar, icke borde vidare befatta sig med detta ämne. Så föreföll det åtminstone mig. Ty principiellt hade nog åtminstone vissa av dessa ledamöter icke något emot en sådan fortsatt inventering av odlingsmark.

Med anledning av denna utgång väckte jag då i stället förslaget såsom en motion i riksdagen och bifogade därvid ett särskilt yttrande av doktor Haglund jämte hans kostnadsberäkning. I motionen har jag yrkat, att ett belopp av 36,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för detta ändamål, så att icke denna sommar skall gå förlorad, utan man skall kunna påbörja arbetet där nere. Alternativt har jag yrkat, att riksdagen måtte skriva till Kungl. Maj:t och begära förslag rörande en fortsatt inventering. Ett bifall till detta senare alternativ skulle föranleda, att frågan icke kunde föreläggas riksdagen förrän år 1924.

Denna sak har nu varit före i utskottet och där fått sin vederbörliga behandling. Jag finner till någon förvåning, att min gode vän herr Johansson i Uppmälby, som inom jordkommissionen var med och tillstyrkte en skrivelse till Kungl. Maj:t, nu i jordbruksutskottet avstyrkt detta sitt eget initiativ. Men trycket av det statsfinansiella läget, som utskottet talar om, har väl också på honom, liksom kanske på min vän direktör Ingeström, som är i tillfälle att här själv svara för motiveringen, verkat så, att han varit med om att på detta motiv avstyrka förslaget.

Nu skulle det emellertid icke ha erfordrats något anslag vid denna riksdag, om det andra alternativet hade tillstyrkts, nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag rörande fortsatt inventering av odlingslägenheter. Beträffande denna del av motionen måste alltså utskottet anföra ett annat skäl för sitt avstyrkande. Det skäl, som då anförts, är det ganska vanliga nu för tiden. Utskottet säger, att Kungl. Maj:t *torde* hava sin uppmärksamhet fäst på saken. »Torde hava», d. v. s. utskottet vet det icke alls, men man skriver då alltid »torde», ty detta täcker både ja och nej i dessa frågor. Så skriver

man med andra ord, när man icke vill saken men icke törs stå för sin mening. Ty törs man det, anför man det rätta skälet: »Vi tycka, att när det är så dåligt finansiellt läge, att vi icke kunna bekosta denna sak nu, lära vi icke kunna bekosta den nästa riksdag heller.» Tror man emellertid att saken kan bekostas nästa riksdag, och är man brinnande i anden för bildande av nya jordbruk, säger man ifrån, att när Kungl. Maj:t icke tagit något initiativ, är det viktigt, att riksdagen i anledning av motionen gör en framställning till Kungl. Maj:t i sådant syfte. Annars dödas alla nyttiga initiativ — som jag tror, att detta dock ostridigt måste vara — genom detta välsignade »torde», genom vilket man stryper så många saker, som borde komma fram och leva åtminstone någon tid framåt.

Skall nu detta verkligen vara det första förebudet till det intresse, som här i fortsättningen skall ägnas bildandet av nya jordbruk i detta land? Det ser verkligen ut, som om detta vore det första anslaget till ouvertyren av den kamp, som här en gång måste äga rum, för att bereda jordbruk åt den egna befolkningen inom det egna landet. Men nu har jordbruksutskottet och däri även herr Hellström, som särskilt kämpade för denna sak i kolonisationskommittén, slagit sig till ro med att vi icke kunna göra något, då det är för dyrt med denna utgift på 36,000 kronor. Men när det gäller att understödja en del bankruttrade banker och anslå arbetslöshetsunderstöd, utan att det skall användas till något visst arbete, eller när det framföres andra sådana krav, bakom vilka det står mycket organiserat och mäktigt folk, då har man ofantligt god råd i detta land. Men kan man anslå alla dessa miljoner för att rädda sådana banker — jag vill icke påstå, att icke detta är nödvändigt — då har man också möjlighet att anslå några små smulor för att börja bereda folket en flik av dess eget fädernesland. Jag tycker att dylika spår, som detta utskotts betänkande lämna efter sig, förskräcka och ge föga förhoppning för framtiden.

Jag skulle naturligtvis helst vilja yrka bifall till det första alternativet i motionen, så att icke hela nästa sommar går till spillo. Men feg som man blir, icke för egen del utan av fruktan, att saken skall få för få röster och därför anses vara mindervärdig, ehuru den icke alls är det, nödgas jag falla tillbaka på mitt andra alternativ och hemställa, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag om fortsatt inventering av odlingsmark i riket, för att på detta sätt lägga ett viktigt underlag för det stora strävandet att skapa nya jordbruk för den jordlösa befolkningen.

Herr Hellström: Herr greve och talman! Motionären förefaller att se på denna fråga mycket pessimistiskt. Han anser, att genom den framställning, som utskottet här gjort, har man inaugurerat en period av likgiltighet beträffande hela kolonisationsfrågan. Jag vill då försäkra honom och kammaren, att detta icke är en riktig uppfattning. Intresset för denna sak har nog, tror jag, i jordbruksutskottet varit lika stort nu som förut, men det har varit ganska vägande skäl,

Ang. fortsatt inventering av odlingsmark m. m.
(Forts.)

Ang. fortsatt
inventering
av odlings-
mark m. m.
(Forts.)

som ha föranlett utskottet att icke nu föreslå vare sig anvisande av de de 36,000 kronor, som här ifrågasatts, *jämte* dyrtidstillägg på alla arvoden, som skulle bekostas av detta anslag, och ej heller en skrivelse till Kungl. Maj:t. Motionären erinrade om att jag i kolonisationskommittén varit med om utarbetandet av det förslag till inventering av odlingsmark icke endast på kronoparkerna utan även på enskilda marker i de norra delarna av Sverige, vilket nu blivit genomfört. Det är alldeles riktigt. Och det är under detta arbete som jag kommit till insikt därom, att skall man göra en sådan inventering, får man lov att se till, att man planlägger den på ett riktigt sätt. Kolonisationskommittén var ju samlad under något mer än fem år och ledde hela inventeringen av odlingsmark i Norrland.

På grund av bristande kännedom om hur det ställde sig i praktiken funno vi oss emellertid tvungna att använda det första året som ett försöksår för inventeringen. Först sedan vi under detta år samlat erfarenheter, kommo vi med det definitiva förslaget om ordnande av inventeringen.

Nu är den första perioden, kan man säga, av inventering av odlingsmark här i landet avslutad, i det att inventeringarna av odlingsmark både på kronans marker och på enskild mark i Norrland blivit slutförda och resultaten blivit bearbetade. Det är nu fråga om att utsträcka inventeringen, och motionären har föreslagit, att man redan till sommaren skulle börja detta arbete samt företaga inventeringar även i de södra och mellersta delarna av landet. Jag för min del har den uppfattningen, att innan man ger sig in på det företaget, frågan bör närmare utredas. En inventering ställer sig ganska dyr, och det är nödvändigt, att man icke företager ett arbete, som kanske icke kommer det allmänna till någon större nytta, utan att man har det planlagt på sådant sätt, att man kan vara övertygad om att det skall leda till det mål, som man därmed avser.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid den stora skillnad, som här föreligger gent emot inventeringen av odlingsmarkerna uppe i Norrland. Där gällde det stora vidder, som egentligen ingen människa kände till och som man fick söka upp i skogsområdena. Befolkningen i trakten kände endast obetydligt till beskaffenheten av dem. De kände icke arealerna och ej heller odlingsmarkernas värde. På grund därav måste ju också undersökningen läggas på ett särskilt sätt. I de södra delarna av landet och särskilt i den trakt, som doktor Haglund föreslagit att bliva föremål för inventering, har en förberedande undersökning redan företagits genom Svenska mosskulturforeningen. Man har där fått en hel del uppgifter, som kunna bliva av värde och vilka till äventyrs komma att föranleda, att man får lägga själva inventeringsarbetet efter helt andra linjer än dem man har varit tvungen att följa i Norrland. Det är sålunda också möjligt, att man kan få detta utfört på billigare sätt, ifall man icke förhastar sig. Detta har varit anledningen till att utskottet icke ansett sig kunna

hemställa hos riksdagen om anvisande av ifrågavarande belopp, 36,000 kronor, jämte därå belöpande dyrtidstillägg.

Men man har icke heller ansett det vara nödvändigt att i denna fråga särskilt skriva till Kungl. Maj: t. Icke blott jordbruksutskottets ledamöter utan alla i riksdagen känna ju väl till det utomordentligt stora intresse, som vår nuvarande jordbruksminister hyser för kolonisationsfrågan. Jag har t. o. m. hört uttalas ett visst klander mot honom, därför att han, som man har ansett, allt för ensidigt har fäst sig vid just denna fråga om möjligheterna att bereda nya jordbrukare jord och för litet vid nödvändigheten av att träda hjälpande emellan, när det gäller det redan existerande jordbruket. Jag anför nu icke detta för att själv på något vis instämma i det uttalandet utan endast för att visa, vilket stort intresse man anser jordbruksministern hava för ifrågavarande sak. Då jag dessutom för min personliga del hade mig bekant, att statsrådet varit i tillfälle att pröva det förslag, som nu förelåg och som blivit framfört av herr Lindhagen, ansåg jag, att vi icke hade någon anledning att besvära riksdagen med avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj: t i motionens syfte.

Men jag vill sluta med detsamma, som jag började mitt anförande med, nämligen att utskottets yrkande icke får tolkas, som om jordbruksutskottet skulle hava föga intresse för den viktiga fråga det här gäller, nämligen kolonisationens befrämjande. Jag tror också, att kammaren tryggt kan följa det förslag, som jordbruksutskottet här framlagt, till vilket jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Pers:** Herr talman! Det är en behjärtansvärd sak, som herr Lindhagen här gjort sig till tolk för, och jag skulle vilja understödja hans framställning, trots att den avstyrkts av jordbruksutskottet, vars starka intresse för frågan betygats av den siste talaren.

Det har väckt allmän uppmärksamhet, att personer från mellersta Sverige skickats upp i Norrlands obygd för att bryta mark, under det att det finns ganska mycken godartad odlingsjord tillgänglig nere i den gamla odalbygden, om man bara något litet undersöker, hur det ser ut mellan de stora stråkvägarna. Denna odlingsjord ligger mycket förmånligt till, avståndet från vägarna är obetydligt, det finnes skolor, läkare och alla de möjligheter kulturen erbjuder, vilket allt man måste nyskapa uppe i Norrland.

Jag begärde ordet för att trycka på denna sak, och jag tror, att det skulle vara nyttigt även ur andra synpunkter, om en inventering skedde nere i kulturbygderna. Vi vänta på att få en jorddelningslag till stånd. Vid avfattandet av denna borde det tagas hänsyn till möjligheten att lämpligt avstycka odlingsjord ifrån de gamla hemmanen. Men om man inte känner något om i vilken omfattning sådan odlingsjord finnes, är det svårt att få en sådan avfattning av lagen, som lämpar sig för detta särskilda ändamål. Vi stå snart kanske också inför frågan att stycka upp fideikommiss och andra stora egendoms-

*Ang. fortsatt
inventering
av odlings-
mark m. m.
(Forts.)*

Ang. fortsatt
inventering
av odlings-
mark m. m.
(Forts.)

komplex. Men även i den frågan ställes man inför problemet, om man dock icke borde taga vara på de stora och goda odlingsmöjligheter, som finnas i odalbygderna och icke gå så till väga, att man styckar den brukade jorden för att bilda jordbruk åt personer, som behöva sådana, medan man samtidigt låter odlingsbar jord ligga obrukad.

Jag ansluter mig till herr Lindhagens yrkande.

Herr **Lindhagen**: Herr Hellström har nu framlagt en helt annan motivering för utskottets ståndpunktstagande än utskottet gjort i sitt betänkande.

Herr Hellström sade, att de skäl han anförde varit vägledande för utskottet, men i utskottets eget betänkande står endast, att utskottet sympatiserar med saken men att det med hänsyn till det statsfinansiella läget icke anser sig kunna tillstyrka förslaget. Herr Hellström yttrar emellertid icke ett ord om det statsfinansiella läget som bestämmande för hans uppfattning.

Den i motionen nämnda försöksplatsen i sydvästra Sverige har motionären endast eventuellt föreslagit och alltså blott angivit som ett exempel, vilket icke utesluter, att man skulle kunna välja andra områden i stället, vilket det då skulle ligga i Kungl. Maj:ts skön att närmare bestämma. Ifrågavarande plats har emellertid föreslagits av doktor Haglund, som ju är en skicklig och van undersökare på detta område. Den demonstrerades också av honom genom bland annat de kartor och de resultat, vartill Svenska mosskulturföreningens undersökningar därstädes lett. Det rörde sig därvid dock blott om okularbesiktningar, och doktor Haglund har i de redogörelser han lämnat över sin verksamhet uttryckligen betonat, hur litet befolkningens uppfattning och även lantmätares och lantbruksingenjörer på okularbesiktning byggda åsikt i dylika fall ofta betyda. Han anför t. ex., att vid en grundlig undersökning i två socknar i norra delarna av riket, vari även lantmätare och lantbruksingenjörer deltagit och som skett under samråd med ortsbefolkningen, den odlingsbara jorden uppskattats till respektive 1.920 och 4.845 hektar men att vid inventering, då man även undersökte den odlingsbara markens beskaffenhet, man endast kommit till 207 respektive 188 hektar. Å andra sidan hade den allmänna meningen och de sakkunniga uppskattat den odlingsbara marken i två andra socknar till 565 respektive 20 hektar, men vid inventering kom man till 2.420 respektive 1.725 hektar. Detta är en oerhörd skillnad, och det kan vara lönt att också undersöka de platser, som varit delvis föremål för okularbesiktning genom Svenska mosskulturföreningens föranstaltande.

Alla de skäl, som anförts av herr Hellström och för vilka han nitälskade så ofantligt i kolonisationskommittén samt i all synnerhet ett av de skäl, han nu anförde, nämligen att detta bör tagas under noggrant övervägande — och det måste allting, gudnås — skulle ju tala för ett bifall just till det andra alternativet i mitt förslag. Men

då kommer den omständigheten, som föranledde honom att intaga en annan ståndpunkt än i kommittén, nämligen att vi hava en jordbruksminister, som har ett så utomordentligt intresse för dessa saker, att vi inte behöva skriva om någonting. Riksdagen kan inhibera sin verksamhet, emedan jordbruksministern är så intresserad. På det sättet kan man inte resonera, utan man måste låta varje sak, som har skäl för sig och framföres i riksdagen, gå fram till regeringen. Det kan också vara av betydelse för en intresserad jordbruksminister att hava i sin hand ett sådant papper, som verkligen ger honom en borgen för att han också har riksdagens sympati på denna punkt. Om jag också skall tala om vad jag hört, vill jag säga, att jag hört, att man varit tveksam där uppe på höjderna, huruvida man skulle våga sig fram med ett sådant här förslag, som man gärna skulle vilja. Då vore det utomordentligt bra, om man finge veta, att man får göra det. I den punkten få vi då ett starkt stöd av herr Hellström, som ju icke fäster sig vid de statsfinansiella synpunkterna, när det gäller ett sådant här litet anslag vid sidan av det stora slöseri, som fortfarande pågår ohejdat på andra håll. För övrigt, vem vet hur länge den nuvarande jordbruksministern sitter kvar.

Vid sådant förhållande yrkar jag, herr talman, med ännu större tillförsikt bifall till det andra alternativet i min motion.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionens senare alternativ; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionens senare alternativ.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 33.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion om personligt lönetillägg åt preparatorn vid veterinärhögskolan Chr. Roth;

nr 21, i anledning av väckt motion om fraktlindring för hingstägare vid hingstpremiering;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket m. m.; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1922 års avkastning av statens hästavelsfond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 128, 163 och 181 till bankoutskottet, nr 140, 186, 189 och 201 till behandling av lagutskott, nr 160 och 161 till särskilda utskottet, nr 170, 172 och 196 till bevillningsutskottet, nr 171, 173, 180, 193, 194 och 197 till statsutskottet samt nr 183 till jordbruksutskottet. Propositionen nr 192 blev på begäran bordlagd.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Med stöd av § 55 riksdagsordningen får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att motionstiden för de i dag avlämnade kungl. propositionerna måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter tjugu dagar från denna dag.

Denna hemställan bifölles.

Anmälde och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Anmälde och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, i anledning av väckt motion om visst tillägg till § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1924 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgods;

nr 58, i anledning av väckt motion om förhindrande, att vissa av statsfinansiella skäl genomförda tullförhöjningar utnyttjas av inhemska tillverkare; samt

nr 59, i anledning av väckt motion med förslag att nöjesskatten för föreställningar å de kungl. teatrarna må tillfalla nämnda teatrar kassor.

Herr *Fehr* väckte en motion, nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kamraren åtskildes kl. 3,53 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 20 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 35, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner; samt

första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner rörande antagande av lag om anstånd för aktiebolaget Svenska lantmännens bank med betalning av gäld.

Herr *Bodin* avlämnade en av honom och herr *Andersson, Erik*, undertecknad motion, nr 178, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 8,07 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
